

# Jaarverslag 2012 Stichting Lezen

## **Inhoudsopgave**

<b>Inleiding</b>	<b>3</b>
<b>Doelstelling en taken</b>	<b>4</b>
<b>Terugblik 2009 - 2012</b>	<b>5</b>
<b>Beleid en activiteiten 2012 op hoofdlijnen</b>	<b>7</b>
<b>Activiteiten 2012</b>	<b>10</b>
<b>Samenwerkingsnetwerken</b>	<b>10</b>
<b>Voor- en vroegschoolse periode: 0 - 6 jaar</b>	<b>11</b>
<b>Educatie en deskundigheidsbevordering</b>	<b>11</b>
<b>Afstemming en coördinatie</b>	<b>12</b>
<b>Primair onderwijs: 6 - 12 jaar</b>	<b>12</b>
<b>Educatie en deskundigheidsbevordering</b>	<b>12</b>
<b>Afstemming en coördinatie</b>	<b>13</b>
<b>Voortgezet onderwijs vmbo, havo, vwo: 12 - 18 jaar</b>	<b>13</b>
<b>Educatie en deskundigheidsbevordering</b>	<b>13</b>
<b>Afstemming en coördinatie</b>	<b>14</b>
<b>Pabo</b>	<b>14</b>
<b>Educatie en deskundigheidsbevordering</b>	<b>15</b>
<b>Afstemming en coördinatie</b>	<b>15</b>
<b>Kenniscentrum en onderzoek</b>	<b>16</b>
<b>Kenniscentrum</b>	<b>16</b>
<b>Publicaties</b>	<b>17</b>
<b>Conferenties, symposia en beurzen</b>	<b>19</b>
<b>Leerstoel leesgedrag</b>	<b>20</b>
<b>Onderzoek</b>	<b>21</b>
<b>Organisatie en financieel beleid</b>	<b>25</b>
<b>Financiën</b>	<b>25</b>
<b>Bestuur</b>	<b>25</b>
<b>Samenstelling van het bestuur</b>	<b>25</b>
<b>Samenstelling van het bureau</b>	<b>26</b>
<b>Bijlagen</b>	
<b>I. Gerealiseerde projecten 2012</b>	<b>27</b>
<b>II. Kunst van Lezen 2012</b>	<b>34</b>

## Inleiding

“Dromen, durven, doen” - deze soepel allitererende werkwoorden, motto van een veelgevraagd managementgoeroe in Nederland, typeren de afgelopen cultuurplanperiode van Stichting Lezen. We dromen van een sterke leescultuur, waarin iedereen een lezer kan worden, boekhandels en bibliotheken een mooi en veelzijdig aanbod aan boeken presenteren, alle kinderen worden voorgelezen, geen kind de basisschool met een te laag leesniveau verlaat, jongeren graag lezen en de literatuurlijst niet als corvee ervaren, en waarin ouders, leerkrachten en begeleiders zelf boeken lezen, kopen en lenen, en bovenal kinderen stimuleren tot lezen.

We durven onder ogen te zien dat het zover helaas nog niet is, te onderzoeken hoe dat komt, te benoemen waar het anders moet. We durven ook oplossingen aan te dragen en om maatregelen te vragen. En we dóen. We brengen organisaties met elkaar in contact, zoeken nieuwe samenwerkingspartners, gaan nieuwe allianties aan. We onderzoeken aspecten die bepalen of iemand leest of een lezer wordt, en we bouwen met kennis, structuren, instrumenten en methodieken aan een praktijk waarin lezers en lezen centraal staan. Dat is immers – onze naam zegt het – onze taak.

Met trots doen we verslag van de vele activiteiten van Stichting Lezen op het gebied van leesbevordering, literatuureducatie, onderzoek en informatievoorziening. Dit jaarverslag blikst terug op het laatste jaar van de Cultuurplanperiode 2009 - 2012, en we prijzen ons gelukkig dat het ministerie van OCW Stichting Lezen ook de komende periode in de gelegenheid stelt haar rol als landelijk kenniscentrum voor leesbevordering en literatuureducatie te vervullen.

Als kenniscentrum heeft Stichting Lezen inmiddels goed zicht op wat werkt en niet werkt bij leesbevordering. Dat is ook de basis van het beleidsplan 2013 - 2016: inzetten op wat werkt. Succesfactoren zijn: structureel beleid voor lezen, professionals met kennis van zaken, een stimulerende leesomgeving, stimulerende werkvormen als voorlezen, vrij lezen en praten over boeken, en niet in de laatste plaats differentiatie: het juiste boek voor iedere lezer. Langs deze weg kan leesbevordering breed ingang vinden in gezinnen, kinderdagverblijven, scholen en docentenopleidingen. Als dit lukt zijn de vooruitzichten voor de leescultuur in Nederland gunstig. Daar blijven we van dromen, daar durven we vragen over te stellen en zullen we voortbouwend op het stevige fundament dat er inmiddels ligt, veel voor doen.

Namens bestuur en medewerkers,

Gerlien van Dalen,  
Directeur Stichting Lezen

## Doelstelling en taken

Stichting Lezen is het landelijke kenniscentrum voor leesbevordering en literatuureducatie. Zij levert een bijdrage aan het verbeteren van het leesklimaat en de leescultuur, als onderdeel van het algemene lees- en literatuurbeleid van het ministerie van OCW.

Stichting Lezen heeft als ondersteunende instelling letteren binnen die basisinfrastructuur een specifieke taak met betrekking tot leesbevordering en vervult een aantal zogenoemde besteltaken: educatie, informatie en reflectie, documentatie en archivering, afstemming en coördinatie, (inter)nationale vertegenwoordiging en promotie van de sector.

Stichting Lezen stimuleert - ook in financiële zin - vernieuwende initiatieven, methodieken en instrumenten op het gebied van leesbevordering en literatuureducatie en stemt bestaande activiteiten op elkaar af. Ook het stimuleren van onderzoek en de verspreiding van onderzoeksresultaten behoort tot het werk van Stichting Lezen. De belangrijkste doelgroep is de jeugd van 0 - 18 jaar. Deze kinderen en hun ouders/verzorgers worden voornamelijk bereikt via intermediairs als bibliothecarissen en docenten.

Stichting Lezen baseert haar werk op het door haar ontwikkelde concept van de doorgaande leeslijn 0 - 18. Voor alle kinderen dient er in het dagelijkse leven thuis en gedurende hun hele onderwijs carrière, hoe die er ook uitziet, ononderbroken aandacht te zijn voor lezen via een aanbod van (educatieve) activiteiten die bijdragen aan leesplezier en literaire vorming.

Stichting Lezen geeft vorm aan de doorgaande leeslijn door onderzoek, beheer van landelijke projecten, communicatie met verschillende doelgroepen en stimulering van nieuwe initiatieven. In de statuten is de doelstelling van Stichting Lezen als volgt omschreven:

*Stichting Lezen stelt zich ten doel het lezen te bevorderen in de meest ruime zin des woords in de Nederlandse en in de Friese taal.* Gegeven de besteltaken heeft Stichting Lezen in het beleidsplan 2009 - 2012 voornemens geformuleerd met betrekking tot voor- en voorschoolse educatie, primair onderwijs, voortgezet onderwijs, onderzoek, kenniscentrum, en het programma *Kunst van Lezen*:

- het afstemmen en coördineren van leesbevorderende initiatieven;
- het stimuleren van ontwikkeling, implementatie en duurzame toepassing van instrumenten en methodieken met een leesbevorderende werking;
- het bevorderen van deskundigheid op het terrein van (voor)leesbevordering en literatuureducatie;
- het (laten) verrichten van onderzoek en het verspreiden van de onderzoeksresultaten onder relevante doelgroepen;
- de verdere uitwerking van een integrale doelgroepenstrategie: een 'doorgaande leeslijn' voor de doelgroepen 0 - 6 jaar, 6 - 12 jaar en 12 - 18 jaar;
- het ontwikkelen en uitvoeren van een communicatiestrategie;
- het benutten van de mogelijkheden van traditionele en nieuwe media.

## Terugblik 2009 - 2012

In de afgelopen subsidieperiode 2009 - 2012 heeft Stichting Lezen in totaal aan 291 projecten inhoudelijke en/of financiële steun verleend. Deze projecten variëren van grote bekende landelijke leesbevorderingsprojecten als *De Nationale Voorleesdagen*, *De Nationale Voorleeswedstrijd*, en *de Jonge Jury*, tot onderzoek naar lezen, evaluatie van projecten of het organiseren of ondersteunen van projecten die leesbevordering in de praktijk een belangrijke impuls geven, zoals *De Weddenschap*, of de voorleeswedstrijd voor brugklassers *Read2Me!*, of de *Dioraphte Jongerenliteratuur Prijs*.

Stichting Lezen heeft ook haar coördinerende taak de afgelopen jaren sterk benadrukt. Leesbevordering betreft vele betrokkenen, organisaties en beleidsterreinen. Een stimulerende omgeving thuis, op school, in de kinderopvang, een toegankelijk bibliotheekstelsel, stimulerende volwassenen die kinderen verder helpen in hun leesontwikkeling - dat alles bepaalt of een kind een lezer wordt. Stichting Lezen streeft ernaar lezen als structureel onderdeel van het dagelijks leven en beleid een plaats te geven.

Inhoudelijk is in de afgelopen beleidsperiode actief gewerkt aan een integrale benadering van leesbevordering. Lezen kan alleen floreren als er kan worden voortgebouwd op een goede basis van leesvaardigheid en aandacht voor het belang van taal en lezen. Omdat dit het mandaat en de mogelijkheden van Stichting Lezen overstijgt, is nadrukkelijk samenwerking gezocht met andere organisaties op het gebied van taal en lezen.

Daarnaast is sterk ingezet op verbinding van taal-, lees- en leesbevorderingsbeleid. Er vond hierover regelmatig inhoudelijk overleg plaats met diverse bij leesbevordering betrokken afdelingen van het ministerie van OCW. Niet alleen met de directie MLB, waaronder Stichting Lezen ressorteert, maar ook met de directies Kennis, Leraren, PO en BVE.

Versterkte inzet op samenwerking tussen diverse bij leesbevordering betrokken organisaties resulteerde erin dat in december 2012 de Leescoalitie kon worden gelanceerd. In deze coalitie werken de landelijke organisaties op het gebied van leesbevordering en boekpromotie samen om het lezen in den brede te stimuleren. De betrokken organisaties (Stichting Lezen, Stichting Lezen & Schrijven, het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken (SIOB) en Stichting CPNB) zullen zich, naast hun reguliere werkzaamheden, ook gezamenlijk inspannen om zo veel mogelijk mensen de kans te geven een lezer te worden en zich als lezer blijvend te ontwikkelen. De directeur van Stichting Lezen is voorzitter van de Leescoalitie. De eerste gezamenlijke activiteit is het Jaar van het Voorlezen 2013.

Als kenniscentrum heeft Stichting Lezen onderzoek naar lezen en leesgedrag gestimuleerd, geïnitieerd en geïnventariseerd en de resultaten van onderzoek gericht doorgeleid naar het veld. De kennisbank [Leesmonitor.nu](http://Leesmonitor.nu) vervult hierin een belangrijke rol. Daarnaast heeft de opleiding van leerkrachten en pedagogisch medewerkers en onderwijsassistenten steeds meer de aandacht. Het aanbieden van leesbevordering als vast onderdeel van het curriculum op mbo en pabo heeft prioriteit.

Met het leesbevorderingsprogramma Kunst van Lezen zijn goede resultaten geboekt. Inmiddels heeft BoekStart een landelijke dekking: 90% van de basisbibliotheken doet inmiddels mee. Zij bereiken de helft van de pasgeboren baby's. Het aantal bibliotheekvestigingen daalt. Toch boekt Kunst van Lezen grote vooruitgang als het gaat om het aantal bibliotheken op scholen: op ruim 300 basisscholen zijn bibliotheken direct aanwezig om met een aantrekkelijk gepresenteerde actuele collectie leerlingen uit te dagen meer te lezen. De resultaten hiervan worden gemonitord. Er is veel aandacht besteed aan de scholing van bibliothecarissen en leescoördinatoren en leraren in opleiding.

Wetende dat 14,3% van de 15-jarigen laaggeletterd is en dat het merendeel van deze jongeren op het vmbo zit, heeft lezen en leesbevordering op het vmbo en mbo binnen het reguliere beleid zowel wat betreft onderzoek als deskundigheidsbevordering en projecten de laatste jaren extra

aandacht gehad. Dit zal in 2013 via Kunst van Lezen concreet worden voortgezet binnen het programma de Bibliotheek op school VO.

Het integrale denken, de toenemende structurele aandacht voor leesbevordering en de bereidheid tot samenwerking, bieden goede kansen voor versterking van de leescultuur in de beleidsperiode 2013 - 2016 en verder.

## Beleid en activiteiten 2012 op hoofdlijnen

Conform het Meerjarenbeleidsplan 2009 - 2012 richtte Stichting Lezen zich in 2012 vanuit het concept van de doorgaande leeslijn voornamelijk op de doelgroep 0 - 18 jaar via intermediairs die hen bereiken.

Evenals voorgaande jaren werden in 2012 tal van activiteiten op het gebied van leesbevordering en literatuureducatie gestimuleerd en ondersteund. Extra aandacht is uitgegaan naar verdere ontwikkeling van het kenniscentrum, het uitzetten en verzamelen van onderzoek en deskundigheidsbevordering van professionals en structurele inbedding van leesbevordering in de instellingen.

In 2012 zijn negentig projectvoorstellen behandeld. Uiteindelijk zijn er 81 projecten uitgevoerd, waarbij zowel Stichting Lezen als derden betrokken waren. De resterende negen aanvragen zijn om verschillende redenen afgewezen of in een later stadium ingetrokken. Vaak ging het hierbij om plaatselijke activiteiten die niet uit het landelijk bedoelde budget van Stichting Lezen bekostigd moeten worden. In het hoofdstuk Activiteiten 2012 en in Bijlage I. staan alle activiteiten en gerealiseerde projecten.

Van de activiteiten uit 2012 verdienen (per doelgroep) de volgende aparte vermelding.

### Voor- en vroegschool

Voor de doelgroep voor- en vroegschool is *De Nationale Voorleesdagen* een belangrijk project waaraan vele honderden kinderdagverblijven, basisscholen en bibliotheken deelnemen. Naast de verdere ontwikkeling van het project *BoekStart*, gericht op ouders van baby's, is in het kader van Kunst van Lezen gewerkt aan *BoekStart in de kinderopvang*, dat als doel heeft met behulp van de bibliotheek het voorleesklimaat in kinderopvang en peuterspeelzalen te versterken.

In 2012 is sterk ingezet op het bevorderen van deskundigheid van professionals en op structurele inbedding van leesbevordering in de instellingen. Het traject om docenten van roc's te ondersteunen bij het onderwijs over leesbevordering in de opleidingen voor pedagogisch medewerkers in de kinderopvang is geïntensiveerd. Daarnaast zijn in 2012 ruim 35 medewerkers van bibliotheekorganisaties opgeleid tot trainer voorleescoördinator. De training leidt pedagogisch medewerkers op in het kader van *BoekStart in de kinderopvang* en is opgenomen in de lijst met opleidingen van het Bureau Kwaliteit Kinderopvang.

### Primair onderwijs

Voor de basisschoolleeftijd blijft *De Nationale Voorleeswedstrijd*, met een jaarlijks bereik van circa 80.000 kinderen, een niet weg te denken en belangrijk project voor de doelgroep 6 - 12 jaar. In 2012 vond in het kader van Kunst van Lezen de tweede voorleeswedstrijd voor pabo-studenten plaats. De belangstelling voor deze voorleeswedstrijd was in 2012 boven verwachting groot: 31 pabo's deden mee.

In 2012 lag het accent van de activiteiten voor het primair onderwijs vooral op het scheppen van optimale condities voor leesbevordering binnen de school: opleidingen tot leescoördinator, het werken met een leesplan om leesbeleid structureel vorm te geven. Verder is er veel energie gezet op het stimuleren van structurele samenwerking tussen bibliotheek en basisschool. Stichting Lezen heeft een forse bijdrage geleverd aan het uit Kunst van Lezen voortgekomen project Bibliotheek op school PO. Onder regie van SIOB en Stichting Lezen zal dit project in 2013 landelijke uitvoering krijgen.

### Voortgezet onderwijs

Voor de doelgroep voortgezet onderwijs bestaat een aantal jaarlijks doorlopende landelijke leesbevorderingsprojecten. Aan de *Jonge Jury* doen jaarlijks 7000 leerlingen uit de onderbouw van het voortgezet onderwijs mee. Het belang van de prijs blijft onverminderd groot. Ook *De Inktaap*, de literaire prijs van jongeren voor één van de winnaars van de drie landelijke literatuurprijzen, spreekt steeds meer jongeren en hun docenten aan. In 2012 vond de

*Dioraphte Jongerenliteratuur Prijs*, waartoe Stichting Lezen samen met het Nederlands Letterenfonds het initiatief genomen heeft, voor de derde keer een aandachtig publiek van lezers en pers. Vanaf 2013 is de organisatie overgenomen door Stichting CPNB. In 2012 is uitbreiding van de succesvolle voorleeswedstrijd voor brugklassers *Read2me!* naar meerdere provincies gerealiseerd en ging voor de tweede keer het leesbevorderingsproject *De Weddenschap* van start. Drie bekende Nederlanders dagen vmbo-leerlingen uit om in zes maanden tijd drie boeken te lezen. Ultimo 2012 deden zo'n 3000 leerlingen aan *De Weddenschap* mee. Met *Boekenweek Live!* en *Nederland Leest Live!* worden leerlingen uit het voortgezet onderwijs betrokken bij de gelijknamige landelijke campagnes. In 2012 is ook het project *Dichter Draagt Voor* (poëzieclips) gerealiseerd. Stichting Lezen heeft een pilotfilm gefinancierd, waarna via *crowdfunding* het benodigde geld voor uitvoering van het gehele project is verworven.

### **Friesland**

Stichting Lezen bevordert het lezen in het Nederlands en het Fries. Er zijn, individueel en binnen het platform Leesbevordering Friesland, al jaren nauwe contacten met de belangrijkste professionele organisaties in Friesland die een bijdrage leveren aan de verbetering van het leesklimaat in deze tweetalige provincie. Ook is er afstemming geweest met de provincie Friesland met het oog op de in 2013 te verschijnen provinciale beleidsnota Cultuur, taal en onderwijs. In 2012 werd ondersteuning verleend aan een project voor kinderen rond de Friese Canon en is er in opdracht van Stichting Lezen een peiling uitgevoerd naar het leesgedrag in Friesland.

### **Kenniscentrum**

Voor wat betreft het aandachtsgebied kenniscentrum en onderzoek zijn de structurele werkzaamheden van prof. dr. D.H. Schram, die vanwege Stichting Lezen als bijzonder hoogleraar leesgedrag aan de VU verbonden is, van veel belang. De onderzoeksactiviteiten van Dick Schram en de scripties en promoties die hij begeleidt, leveren belangrijke informatie voor het werk van Stichting Lezen. Er werd in 2012 onder meer onderzoek gedaan naar voorlezen in de kinderopvang, naar het nut van ondersteunende technologie in AVI-boekjes en naar de resultaten van het project *De Schoolschrijver*.

Met steun van het ministerie van OCW continueerde de Universiteit Leiden het onderzoek naar de effecten van het leesbevorderingsprogramma *BoekStart*.

In 2012 is onderzoek gestart naar lezen in de buitenschoolse opvang, de stand van zaken rond digitaal lezen, en naar de leesbelevingswereld van kinderen en jongeren. Stichting Lezen heeft in 2012 als partner van de Stichting Marktonderzoek Boekenvak (SMB) deelgenomen aan vier onderzoeken, met als doel een actueel beeld te krijgen van het leesgedrag en het leesplezier van de bevolking. In speciale metingen stonden digitaal lezen en het leesgedrag van 7 - 15-jarigen centraal.

### **Kennisdeling**

De vertaling van onderzoeksgegevens naar bruikbare instrumenten en methodieken voor professionals die werk maken van leesbevordering, heeft in 2012 een hoge prioriteit gehad. Onderzoeksresultaten zijn voor een breder publiek beschikbaar gesteld op websites, bij congressen en andere vakbijeenkomsten en in diverse publicaties. Daarnaast heeft Stichting Lezen inhoudelijk bijgedragen aan (internationale) wetenschappelijke conferenties. In 2012 is Leesmonitor.nu, de kennisbank van Stichting Lezen waarop geïnteresseerden actuele en relevante onderzoeksgegevens kunnen vinden over de leescultuur, leesbevordering en literatuureducatie in Nederland, uitgebreid. In 2012 trok de website ruim 15 duizend unieke bezoekers. Op het wetenschappelijk congres van Stichting Lezen in november 2012 is een speciale tijdschrifteditie van de Leesmonitor verschenen.

De website leesplan.nl is een praktisch hulpmiddel voor het samenstellen van een (voor)leesplan voor professionals in de kinderopvang, het basisonderwijs, het voortgezet onderwijs en het bibliotheekwerk. In 2012 heeft een update van de projectenbank



plaatsgevonden en is bewerkstelligd dat leesplan een onlosmakelijk onderdeel van de Bibliotheek op school is.

Het tijdschrift *Lezen* neemt nog steeds een belangrijke plaats in. In 2012 vond een evaluatie van het tijdschrift plaats. Abonnees gaven met gemiddeld een 8 aan het blad zeer te waarderen. Naast het tijdschrift bieden de websites [lezen.nl](http://lezen.nl) en [leesmonitor.nu](http://leesmonitor.nu) actuele informatie en wordt een geselecteerde doelgroep op de hoogte gehouden via digitale nieuwsbrieven en sociale media.

### **Kunst van Lezen**

Het actieplan Kunst van Lezen 2012 - 2015 sluit aan bij het Actieplan Laaggeletterdheid dat op dezelfde periode betrekking heeft. Binnen Kunst van Lezen werken Stichting Lezen en het SIOB nauw samen en wordt gebruik gemaakt van de aanwezige expertise bij het SIOB en Stichting Lezen en van externe partners. Bij de uitvoering is een belangrijke coördinerende rol weggelegd voor de Provinciale Service Organisaties. Stichting Lezen is penvoerder van het programma en er is sprake van grote personele inzet.

Kunst van Lezen kende in 2012 de volgende programmaliijnen.

- *BoekStart*: inmiddels heeft *BoekStart* een landelijke dekking. In 2012 bereikte *BoekStart* 90% van de basisbibliotheken in Nederland, die ruim 40.000 nieuwe babyleden mochten verwelkomen.
  - Bibliotheek op school : op ruim 300 basisscholen zijn bibliotheken direct aanwezig om met een aantrekkelijk gepresenteerde actuele collectie leerlingen uit te dagen zelf meer met plezier te lezen en zo taalachterstanden te verkleinen. Er is veel aandacht besteed aan de scholing van bibliothecarissen en leescoördinatoren. Om de resultaten van Bibliotheek op school beter in beeld te krijgen is in 2012 een monitor ingesteld die onder meer leesmotivatie, lees- en leengedrag van leerlingen meet. Binnen de Bibliotheek op school wordt de cultuurhistorische canon ontsloten via de website [www.entoen.nu](http://www.entoen.nu). Op deze website staan meer dan 500 jeugdboekentitels en 15+ titels die de vensters verdiepen. In 2012 is ook de *Pabo Voorleeswedstrijd* ondersteund.
  - Leesbevorderingsnetwerken zijn cruciaal voor bibliotheken om een toonaangevende rol te spelen in het gemeentelijk beleid rond leesbevordering. In 2012 is een campagne gestart waarin individuele bibliotheken worden begeleid in het opzetten van netwerken in een lokale en bovenlokale omgeving om projecten op het terrein van educatie, zoals *BoekStart* en de Bibliotheek op school , binnen het complex van gemeente, scholenkoepels, directies onderwijs en kinderopvang een stevige en structurele plek te geven.
- In Bijlage II wordt uitgebreider ingegaan op Kunst van Lezen in 2012.

### **Jaar van het Voorlezen**

Tot slot zijn in 2012 de voorbereidingen gestart voor het *Jaar van het Voorlezen*. Op initiatief van Stichting Lezen is 2013 door de Leescoalitie uitgeroepen tot het Jaar van het Voorlezen, om voorlezen als basis voor de leesontwikkeling meer onder de aandacht te brengen en voorlezen te stimuleren. Ook zullen diverse (voor)leesinitiatieven in 2013 een jubileum vieren: *De Nationale Voorleeswedstrijd* twintig jaar, *BoekStart* vijf jaar en *De Nationale Voorleesdagen* tien jaar, en bestaat Stichting Lezen in 2013 vijftwintig jaar.

## Activiteiten 2012

In 2012 is invulling gegeven aan de prioriteiten die in het beleidsplan 2009 - 2012 zijn geformuleerd met betrekking tot de doelgroepen voor- en voerschoolse periode, primair onderwijs en voortgezet onderwijs. Hieronder worden per doelgroep de verrichte activiteiten en projecten beschreven wat betreft educatie en deskundigheidsbevordering en afstemming en coördinatie. In Bijlage I worden de gerealiseerde projecten beschreven.

### Samenwerkingsnetwerken

Het in de loop van de jaren opgebouwde uitgebreide netwerk van contacten met partners uit zeer diverse professionele organisaties vormt de basis voor de activiteiten van Stichting Lezen. Stichting Lezen voert haar werkzaamheden in hoofdzaak uit in nauwe samenwerking met twee maatschappelijke sectoren: het onderwijs en het bibliotheekwerk. De samenwerkingsrelaties met het onderwijs zijn zeer divers en strekken zich uit over veel verschillende actoren. De samenwerking met het openbare bibliotheekwerk kwam in 2012 vooral tot uiting in het project *Kunst van Lezen*, waar Stichting Lezen en het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken (SIOB) uitvoering aan geven. Daarnaast werkt Stichting Lezen nauw samen met de vier grote stadsbibliotheken en de provinciale serviceorganisaties voor het openbare bibliotheekwerk (de PSO's), en via deze organisaties met uitvoerende (lokale) bibliotheken. Ook educatieve uitgeverijen, de CPNB, SSS, het Nederlands Letterenfonds, de NTR, De Nederlandse Taalunie en projectbureaus als Sardes en Oberon zijn voor Stichting Lezen belangrijke partners. Deze organisaties fungeren als klankbord, als (mede)ontwikkelaar en implementatieorganisaties van leesbevorderingsprojecten. Daarnaast vindt er regelmatig overleg plaats met de boekverkopers en de uitgevers, de *founding fathers* van Stichting Lezen en Vlaamse letterenorganisaties.

### Leescoalitie

Stichting Lezen, Stichting Collectieve Propaganda van het Nederlandse Boek (CPNB), Sectorinstituut Openbare Bibliotheken (SIOB) en Stichting Lezen & Schrijven bundelen de komende jaren hun krachten in de Leescoalitie. De landelijke spelers op het gebied van leesbevordering werken hierin samen om zoveel mogelijk mensen aan te zetten tot lezen en voorlezen. Onder het motto 'Wij gaan (voor)lezen', werd tijdens de Bibliotheek Tweedaagse het startsein voor de Leescoalitie gegeven. Tijdens deze bijeenkomst riep de nieuw opgerichte Leescoalitie 2013 uit tot het Jaar van het Voorlezen.

### Friesland

Stichting Lezen bevordert het lezen in het Nederlands en het Fries. Daarom zijn er al jaren nauwe contacten met de belangrijkste professionele organisaties in Friesland die een bijdrage leveren aan de verbetering van het leesklimaat in deze tweetalige provincie. Het Platform Lêsbeoordering Fryslân (PLF), waarin organisaties als Tresoar, Bibliotheekservice Fryslân, Cedin, Afûk, It Fryske Boek, Partoer CMO, de Fryske Akademie, Omrop Fryslân en Stichting Lezen zitting hebben, is daarbij het centrale schakelpunt. Het PLF komt vier maal per jaar bijeen. In 2012 heeft een evaluatie van het platform plaatsgevonden en zijn er beleidsvoornemens voor de komende jaren geformuleerd. Ook is er afstemming geweest met de provincie.

### Internationaal

#### *Eu Read*

Het Europees Platform Leesbevordering Eu Read, waarvan Stichting Lezen deel uitmaakt, kwam in 2012 twee keer bij elkaar. Viv Bird, directeur van de National Booktrust in Groot-Brittannië, vervult sinds 2009 het voorzitterschap van Eu Read. Tijdens de eerste bijeenkomst in Antwerpen vond een evaluatie van het platform plaats. Naast het elkaar informeren over belangrijke ontwikkelingen en projecten willen de EU Readleden meer gezamenlijk optrekken. Dit heeft geresulteerd in het Europees Jaar van het Voorlezen dat de partners van EU Read gezamenlijk

zullen uitvoeren: 2013 Reading Aloud, Reading Together. Onder deze paraplu zullen alle deelnemers het belang van voorlezen onder de aandacht brengen. De tweede EU Readbijeenkomst werd in oktober 2012 georganiseerd door Stiftung Lesen Duitsland. Het thema digitalisering stond centraal.

#### - Sandpad

Stichting Lezen heeft medewerkers van het Sandpad project rond geletterdheid (een samenwerkingsverband tussen de Universiteit van Tilburg en wetenschappers uit Zuid Afrika) ontvangen en een presentatie gehouden over lezen en leesbevordering in Nederland. Naast lezingen over diverse leesbevorderingsprojecten heeft een discussie plaatsgevonden over geletterdheid in Nederland en Zuid Afrika. Deze bijeenkomst werd gekoppeld aan een Sandpadconferentie voor wetenschappers uit Nederland en Zuid-Afrika in maart 2012.

### Voor- en vroegschoolse periode: 0 - 6 jaar

#### *BoekStart*

Het leesbevorderingsprogramma *BoekStart* heeft de afgelopen vier jaar een enorme impuls gegeven aan de leesbevordering in de voorschoolse periode. Ouders zijn actief gestimuleerd om vroeg te starten met voorlezen en geven daar enthousiast gehoor aan. De deskundigheid en professionaliteit op het gebied van voorlezen aan jonge kinderen is vergroot binnen bibliotheek en kinderopvang en *BoekStart* heeft voor een stevig lokaal netwerk gezorgd. In 2012 is *BoekStart* gerealiseerd in bijna alle bibliotheken in Nederland. In 2012 hadden 13 basisbibliotheken voor 89 bibliotheekvestigingen een subsidie aangevraagd. Dit maakt het totaal op 149 basisbibliotheken met 809 vestigingen (90%). Dit betekent dat 90% van de ouders met een baby benaderd wordt over het belang van voorlezen. *BoekStart* stimuleert het voorlezen thuis en bevordert het bibliotheekbezoek. Op deze manier wordt er bijgedragen aan het voorleesklimaat thuis.

Daarnaast zijn 38 basisbibliotheken gestart met *BoekStart in de kinderopvang*. *BoekStart in de kinderopvang* heeft als doel het verbeteren van het voorleesklimaat binnen de kinderopvang door het versterken van de samenwerking tussen kinderopvang en bibliotheek. Er worden afspraken gemaakt over de leesomgeving (leeshoek, boekencollectie en coördinatie), deskundigheidsbevordering, ouderbetrokkenheid, voorleesactiviteiten en het borgen van voorleesbeleid. Sinds 2011 doen 60 basisbibliotheken en 300 kinderopvanglocaties mee met *BoekStart* in de kinderopvang. Via de bibliotheken werden in het afgelopen jaar 172 peuterspeelzalen/kinderdagverblijven aangesloten. Om *BoekStart* goed te laten beklijven binnen de bibliotheekorganisatie en de lokale infrastructuur zijn er verschillende documenten en brochures ontwikkeld. Bijvoorbeeld een beleidsnotitie over *BoekStart* in de kinderopvang voor directies en management van kinderopvangorganisaties. Ook is *BoekStart* erg actief op social media en heeft *BoekStart* een aantrekkelijke nieuwe oudersite, waardoor veel ouders en professionals worden bereikt. In de verantwoording van Kunst van Lezen (Bijlage II) wordt uitgebreider stilgestaan bij alle activiteiten en opbrengsten van *BoekStart* in 2012.

### Educatie en deskundigheidsbevordering

#### *Training voorleescoördinator*

De training voorleescoördinator leidt pedagogisch medewerkers op tot voorleescoördinator. Met een voorleescoördinator op het kinderdagverblijf/peuterspeelzaal of de voorschool is het voorleesbeleid goed geborgd. In 2012 zijn ruim 35 medewerkers van bibliotheekorganisaties opgeleid tot trainer. Kinderdagverblijven en peuterspeelzalen volgen de training in het kader van *BoekStart* in de kinderopvang. Er zijn inmiddels ongeveer 200 voorleescoördinatoren opgeleid. Als eindopdracht maakt de voorleescoördinator een voorleesplan via leesplan.nl. De training voorleescoördinator is opgenomen in de lijst met opleidingen van het Bureau Kwaliteit Kinderopvang.

### *Bouwstenen voor leesbevordering*

CINOP is in 2012 gestart met een vervolgproject *Bouwstenen voor leesbevordering* in opdracht van het Steunpunt Taal en Rekenen mbo. Stichting Lezen was de aanjager en medefinancier in het eerste traject. De bouwstenen richten zich op verdere versterking van de vereiste beroepscompetenties van studenten Pedagogisch Werk (PW) en Onderwijsassistent (OA) voor lezen en leesbevordering. Stichting Lezen neemt deel aan de stuurgroep en is nauw betrokken bij verschillende onderdelen van het project. Naast inhoudelijke advisering heeft Stichting Lezen ook een financiële bijdrage gegeven voor het onderdeel landelijke promotionele activiteiten.

### **Afstemming en coördinatie**

De Provinciale Service Organisaties en het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken, Expertisecentrum Nederlands, projectbureaus als Sardes en onderwijsorganisaties zoals het ABC en Cinop zijn voor Stichting Lezen belangrijke partners. In oktober organiseerde Stichting Lezen in samenwerking met skon kinderopvang een platformbijeenkomst voor managers in de kinderopvang. Onderwerpen als *BoekStart*, het Jaar van het Voorlezen en de Training Voorleescoördinator werden besproken.

### **Primair onderwijs: 6 - 12 jaar**

In 2012 lag het accent van de activiteiten voor het primair onderwijs vooral op het scheppen van optimale condities voor leesbevordering binnen de school: opleidingen tot leescoördinator, het werken met een leesplan om leesbeleid structureel vorm te geven. Verder is er veel aandacht besteed aan het stimuleren van structurele samenwerking tussen bibliotheek en basisschool.

### **Educatie en deskundigheidsbevordering**

#### *De Bibliotheek op school*

In 2012 is er veel nieuw materiaal ontwikkeld in het kader van *de Bibliotheek op school*. Dit project is een vervolg van onder meer 'Bibliotheek op de Basisschool' en 'Biebsearch Junior'. De projectleider primair onderwijs van Stichting Lezen participeerde als penvoerder in de *Bibliotheek op school* waardoor inhoudelijke inbreng en afstemming met initiatieven van of namens Stichting Lezen geborgd was. In het kader van *de Bibliotheek op school* is een aantal *tools* voor leerkrachten en bibliotheekmedewerkers ontwikkeld die kunnen worden ingezet voor een structurele aanpak van leesbevordering. Het betreft: een document ('Van leesmotivatie naar taalprestatie') met een praktische beschrijving voor het realiseren van vrij lezen, voorlezen, praten over boeken, ouderbetrokkenheid en dergelijke (in het beleidsplan 2013 - 2016 van Stichting Lezen omschreven als 'succesfactoren'). Op basis van dit document heeft Stichting Lezen drie brochures uitgebracht. Ter illustratie van de uitgangspunten is er een film over vrij lezen gemaakt en zijn er in 2013 nog twee korte films gepland over 'praten over boeken' en 'boekintroductie'. Een collectieplan helpt scholen en bibliotheken bij het opbouwen van een verantwoorde schoolbibliotheek.

Naast deze bouwstenen voor een structurele aanpak van lezen is er een overzicht gemaakt van de onderwijsdoelen gerelateerd aan de doelen van de openbare bibliotheek. Dit is bedoeld als praktisch hulpmiddel bij gesprekken tussen scholen en bibliotheken. Tot slot is het onderdeel 'mijn leesplan' op leesplan.nl herzien en aangepast aan de wensen van *de Bibliotheek op school*.

#### *Leesplan.nl*

Leesplan.nl is een praktisch digitaal hulpmiddel voor professionals in de kinderopvang, het basisonderwijs, het voortgezet onderwijs en het bibliotheekwerk voor het samenstellen van een (voor)leesplan. In 2012 is besloten 'mijn leesplan' ook bruikbaar te maken voor deelnemers aan *de Bibliotheek op school*. In 2012 zijn er meer dan 700 leesplannen geschreven door

leerkrachten/leescoördinatoren in het primair onderwijs. Leesplan.nl is onderdeel van de opleiding tot (voor)leescoördinator. De analyse die in 2012 van de hele website is gemaakt, zal in 2013 leiden tot nieuwe verbeteringen.

#### *Scholing Open Boek*

In 2012 is het totaal aantal opgeleide trainers van de cursus Open Boek gestegen naar ruim negentig. Dit betekent dat in heel Nederland bibliotheekorganisaties (Provinciale Serviceorganisaties en basisbibliotheken) deze cursus tot leescoördinator aanbieden aan het basisonderwijs. Ook binnen Kunst van Lezen is deze cursus geïntegreerd. In 2012 vonden enkele nascholingsdagen voor trainers plaats. De informatie voor trainers is verhuisd van leescoördinator.nl naar leesplan.nl.

#### **Afstemming en coördinatie**

##### *Netwerken primair onderwijs algemeen*

De educatieve uitgeverijen, de Provinciale Service Organisaties, het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken, De Nederlandse Taalunie, projectbureaus als Sardes en onderwijsorganisaties zijn voor Stichting Lezen belangrijke partners. Deze organisaties fungeren als klankbord, als (mede)ontwikkelaar en implementatieorganisaties van leesbevorderingsprojecten voor het basisonderwijs.

#### **Voortgezet onderwijs vmbo, havo, vwo: 12 – 18 jaar**

##### **Vmbo**

Het voortgezet onderwijs heeft een belangrijke taak in de ontwikkeling van de literaire competentie en leesmotivatie bij jongeren van twaalf tot achttien jaar. Met name op het vmbo lopen de leesniveaus van de leerlingen sterk uiteen. Dat geldt ook voor de belangstelling en motivatie voor lezen. Consequentie daarvan is dat docenten rekening moeten houden met de literaire competentie van de leerling op individueel niveau. Leesbevordering in het vmbo moet in het teken staan van zoveel mogelijk positieve ervaringen met boeken, verhalen en gedichten, zodat de leerling ontdekt dat lezen plezierig, belangrijk en leerzaam kan zijn.

##### **Educatie en deskundigheidsbevordering voortgezet onderwijs 12 - 18 jaar**

In het kader van voorlichting over leesbevordering gericht op vo werden diverse bijeenkomsten in het land bezocht. Zo had Stichting Lezen onder meer een presentatie op de studiedag vo van Cubiss en stond op het jaarlijkse congres *Lezen Centraal* het vmbo centraal. Stichting Lezen was medeorganisator van *Dag van het Literatuuronderwijs* van Passionate Bulkboek. Sinds 2010 is Stichting Lezen betrokken bij de *Dag van het literatuuronderwijs*. Deze tweejaarlijkse conferentie wordt altijd zeer goed bezocht en gaat integraal over literatuuronderwijs. In 2012 zetten Stichting Lezen en organisator Passionate Bulkboek gezamenlijk in op het trekken van docenten in opleiding naar de conferentie. Stichting Lezen zette een speciaal studentenprogramma neer, dat docenten in opleiding tegen een sterk gereduceerd tarief konden bezoeken. Zij volgden lezingen en workshops van Theo Witte (lezenvoordelijst.nl), Ramsey Nasr (over het belang van poëzie-educatie) en Aidan Chambers (over het belang van leesbevordering). Aidan Chambers kreeg op deze dag bovendien een podium om zijn nieuwste uitgave aan het publiek te presenteren: *Leespraat*, een bundeling van zijn twee standaardwerken *Vertel eens* en *De leesomgeving*, beide volledig herzien. *De Dag voor het Literatuuronderwijs* werd door 361 docenten bezocht, en door 32 docenten in opleiding. Eerder was deze groep die voor Stichting Lezen ook belangrijk is niet of nauwelijks aanwezig.

Ook aan het tweedaagse congres *Het Schoolvak Nederlands*, dat in 2012 in Brugge plaatsvond, leverde Stichting Lezen weer een inhoudelijke bijdrage. Aan de Vlaamse edities van deze Vlaams-Nederlandse conferentie levert Stichting Lezen traditiegetrouw een bescheiden inhoudelijke bijdrage aan de zogenaamde literatuurstroom. Ed Olijkan van de CED-groep hield een workshop over de pilot *Leescase* voor het vmbo. Medewerkers van *scholieren.com* en *Why I love this book* gaven een presentatie over het gebruik van schriftelijke en beeldrecensies in het onderwijs.

Ook op een studiedag van uitgeverij Malmberg was Stichting Lezen aanwezig. Samen met uitgeverij Eenvoudig Communiceren en het ITTA Kennisinstituut voor Taalontwikkeling verzorgde Stichting Lezen een studiedag voor vmbo-docenten in Almere.

De vmbo-leescampagne *De Weddenschap* werd in samenwerking met Stichting Lezen Vlaanderen gepresenteerd op het internationale IBBY-congres in Londen.

De *Middag van het Kinderboek*, een initiatief van Ted van Lieshout en de OBA, had op initiatief van Stichting Lezen in 2012 het thema: Schrijver zoekt lezer/Lezer zoekt schrijver. Ted van Lieshout organiseerde in samenwerking met Stichting Lezen deze vierde editie van de zeer succesvolle middag. Op voorspraak van Stichting Lezen waren onder meer Herman Pleij en Chris Meade te gast. Herman Pleij besprak de (on)mogelijkheid van het publiekgericht schrijven voor jeugdboekenauteurs. Chris Meade (directeur van het *Instituut voor de Toekomst van het Boek* in Londen) vertelde over nieuwe vormen van schrijven en over kinderboekenapps. De middag werd afgesloten met de uitreiking van de Gouden Lijst, de prijs voor literatuur in de leeftijdscategorie van 12 tot 15 jaar. Martha Heesen mocht de prijs in ontvangst nemen voor haar boek *Bajaar*, Andy Mulligan voor zijn boek *Trash*.

### Afstemming en coördinatie

Voor de uitwerking van het beleid van Stichting Lezen op het gebied van het vmbo wordt regelmatig een beroep gedaan op de adviescommissie vmbo. In de adviescommissie zitten vertegenwoordigers van de bibliotheek, de CED-groep, educatieve uitgeverij Malmberg, PSO Brabant Cubiss, SLO, Sardes, APS, de landelijke werkgroep van schoolmediathecarissen in het voortgezet onderwijs (BMO), een directeur van een vmbo-school uit Amsterdam en een taalcoördinator van een school uit Utrecht.

In 2012 werd de *Dioraphte Jongerenliteratuur Prijs* (DJP) na een periode van drie jaar definitief overgedragen aan Stichting CPNB. Bij de instelling van de prijs in 2010 hebben Stichting Lezen en het Nederlands Letterenfonds benadrukt dat een jongerenliteratuurprijs een taak is van het boekenvak. Wel blijft Stichting Lezen betrokken bij de prijs, met als doel het onder de aandacht brengen van jongerenliteratuur in het literatuuronderwijs. De DJP is daarvoor een goed promotiemiddel.

In 2012 is Stichting Lezen gaan deelnemen aan de zogenaamde Poëzietafel, een door Stichting CPNB in het leven geroepen overleg met als doel in 2013, een poëzieweek te koppelen aan Gedichtendag. Het overleg zal in de komende periode tot een aantal interessante nieuwe activiteiten leiden. Eind 2012 al realiseerde Stichting Lezen in dit verband de opzet van de Dichterstournee, die mede mogelijk werd gemaakt door SNS REAAL Fonds.

### Pabo

Studenten en docenten van de lerarenopleiding voor het primair onderwijs vormen een belangrijke doelgroep voor Stichting Lezen. De studenten zijn immers de leerkrachten van de toekomst. In de Kennisbasis Taal, waarmee alle pabo's verplicht werken, komt ook jeugdliteratuur voor. Toch zijn niet op elke pabo jeugdliteratuur, leesbevordering en zaken die daar mee verband houden structureel onderdeel van het studieprogramma. Leesonderwijs komt

vaak versnipperd aan de orde, dat wil zeggen los van taalonderwijs en de verschillende leesonderdelen als technisch lezen, begrijpend lezen en vrij lezen gescheiden van elkaar.

### **Educatie en deskundigheidsbevordering**

#### *Minor Open Boek voor pabo's*

De cursus voor leescoördinator *Open Boek* voor leerkrachten in het basisonderwijs is erg populair en zet vrij lezen goed op de kaart. Dit was aanleiding voor Stichting Lezen om van deze cursus een pabo-variant te laten ontwikkelen gericht op hogerejaars studenten. Belangstellende studenten kunnen dit lespakket volgen als minor. Wie de minor met succes afrondt, krijgt het certificaat 'leescoördinator pabo-variant'. In 2012 is een begin gemaakt met het bewerken van 'Open Boek' tot lespakket voor de pabo. Naast inhoudelijke aanpassingen zijn praktijk- en onderzoeksopdrachten toegevoegd. Voor de zomer van 2013 moet de minor in concept klaar zijn. Aan pabo's zal worden gevraagd het lespakket uit te proberen.

### **Afstemming en coördinatie**

#### *Adviesgroep-pabo*

In april 2011 is de adviesgroep-pabo opgestart. Dit platform bestaat uit een tiental pabo-docenten van verschillende pabo's in Nederland. Met deze groep deskundigen voert Stichting Lezen overleg over het vak jeugdliteratuur op de pabo. De bijeenkomsten van de adviesgroep worden ook gebruikt om experts uit te nodigen om nieuwe ontwikkelingen te laten presenteren. Op de bijeenkomst van april 2012 was er aandacht voor de cultuurhistorische canon en voor leesmonitor.nu, de onderzoeksite van Stichting Lezen.

## Kenniscentrum en onderzoek

Stichting Lezen bevordert de samenhang in het onderzoek naar leesbevordering en literatuureducatie. Dat gebeurt door in te zetten op afstemming en prioritering van onderzoeksvragen, door samenwerking met en tussen onderzoeksinstituten te bevorderen, door promotieonderzoek te stimuleren en door kleinschalig onderzoek te ondersteunen. Daarnaast stelt Stichting Lezen zich ten doel resultaten van onderzoek bekend te maken bij relevante doelgroepen. Ook is er oog voor meer toegepaste vormen van onderzoek, bijvoorbeeld in het kader van marketing en communicatie.

### Kenniscentrum

Onderzoeksresultaten zijn vertaald naar de praktijk, zodat professionals daar hun voordeel mee kunnen doen bij leesbevordering. Ook Stichting Lezen zelf heeft de onderzoeksresultaten gebruikt: ze krijgen vorm in de succesfactoren en randvoorwaarden voor leesbevordering van het beleidsplan 2013 - 2016.

Onderzoeksresultaten zijn voor een breder publiek beschikbaar gesteld op de website leesmonitor.nu, bij congressen en andere bijeenkomsten en in diverse publicaties.

#### *Leesmonitor*

De website Leesmonitor.nu vertaalt actuele onderzoeksresultaten over lezen, leesbevordering en literatuureducatie voor een breed publiek, door ze bondig en toegankelijk te beschrijven. Dit jaar is de site onder andere geüpdatet met nieuwe gegevens over het leesgedrag in Nederland, leesbevorderingsprojecten van Stichting Lezen en internationaal leesvaardigheidsonderzoek. Ook de pagina's over het effect van voorlezen, ouderlijke leesopvoeding en effecten van digitale kinderboeken op de taal- en leesvaardigheid zijn uitgebreid. Op het wetenschappelijk congres 'De aarzelende lezer' (november 2012) is een speciale tijdschrifteditie verschenen van de Leesmonitor, *Leesmonitor.nu, het Magazine*, in een oplage van 6.000 exemplaren. De website zelf trok over het hele jaar 22.212 bezoekers, waarvan 15.182 unieke bezoekers. Het Twitter-account had eind december 743 volgers.

#### *Leesplan*

De website [www.leesplan.nl](http://www.leesplan.nl) is een praktisch hulpmiddel voor professionals in de kinderopvang, het basisonderwijs, het voortgezet onderwijs en het bibliotheekwerk voor het samenstellen van een (voor)leesplan. In 2012 heeft er een update van de projectenbank plaatsgevonden en is besloten het gedeelte 'mijn leesplan' op te splitsen voor de verschillende doelgroepen. Het basisonderwijs, de kinderopvang en het voortgezet onderwijs hebben nu een aparte 'ingang' en schrijven een sectorspecifiek leesplan. Waar in eerste instantie vooral leescoördinatoren de website gebruikten voor het samenstellen van hun leesplan, maken ook steeds meer voorleescoördinatoren gebruik van deze mogelijkheid. De website wordt op dit moment het minst gebruikt door docenten uit het voortgezet onderwijs. Leesplan zal binnen het aanbod van Bibliotheek op school voor het voortgezet onderwijs een structurele plaats krijgen.



## Publicaties

### *De Schoolschrijver (Stichting Lezen-reeks)*

Onderzoeksverslag van Cubiss over de effecten van het project De Schoolschrijver.

### *Over ouders en leesopvoeding (Eburon-reeks)*

Dit is een publieksvriendelijke versie van het proefschrift *Parents and the media. Causes and consequences of parental media socialization* van Natascha Notten. Onderzoek naar de effecten van ouderlijke leesbegeleiding staan in deze publicatie centraal.

### *Een kwestie van lezen*

In 2012 zijn de voorbereidingen getroffen voor een nieuwe reeks uitgaven waarin relevante onderzoeksresultaten toegankelijk worden gepresenteerd voor intermediairs als leerkrachten en bibliothecarissen. De eerste brochures over vrij lezen, voorlezen en praten over boeken voor het basisonderwijs zijn in januari 2013 op de NOT gepresenteerd.

### *Kinderboekengids*

Stichting Lezen geeft via de *Kinderboekengids*, uitgegeven door CPNB, bekendheid aan twee belangrijke activiteiten rond kinderboeken: *De Nationale Voorleesdagen* en *De Nationale Voorleeswedstrijd*. De *Kinderboekengids* is in 2012 in een oplage van 80.000 verzonden naar alle basisscholen en kinderdagverblijven in Nederland.

### *Literatuur in de klas*

Voor het voortgezet onderwijs is in 2012 weer de brochure *Literatuur in de klas* samengesteld. Hierin zijn alle landelijke leesbevorderingsprojecten van culturele instellingen en van Stichting Lezen voor het voortgezet onderwijs op een rij gezet. Doel van de brochure is docenten te informeren over de verschillende leesbevorderingsprojecten en hen te bewegen om deel te nemen. De totale oplage bedroeg 5.000. Alle secties Nederlands ontvingen de brochure.

### *Tijdschrift Lezen*

Het tijdschrift *Lezen* heeft inmiddels een vaste plek verworven bij de doelgroep. De oplage in 2012 bedroeg 16.500. In *Lezen* komt de doorgaande leeslijn tot uitdrukking door voor alle leeftijdsgroepen en onderwijsniveaus aandacht te besteden aan literatuureducatie en leesbevordering. Daarnaast laat het blad lezers kennismaken met de rijke en gevarieerde wereld van de literatuur.

In de 7e jaargang van *Lezen* was er aandacht voor het tablet als toverboek, nu het aantal prentenboeken dat als app beschikbaar is snel groeit. Natascha Notten vertelde over haar promotie-onderzoek naar de media-overdracht in het ouderlijk gezin en de gevolgen die dat voor kinderen heeft. Verder was er aandacht voor de verfilming van Koos Meinderts' politieke sprookje *De club van Ielijke kinderen*, en voor de nieuwe lesmethode Argus Clou, die door de betrokkenheid van kinderboekenschrijvers een uniek initiatief kan worden genoemd.

In het afgelopen jaar heeft Ipsos Synovate in opdracht van Stichting Lezen onderzocht hoe de ontvangers het tijdschrift lezen en waarderen en in hoeverre het tijdschrift aansluit bij hun behoeften. De lezers, zo blijkt uit het onderzoek, zijn overwegend positief, zowel over de opmaak en de inhoud als over de afzonderlijke rubrieken. Het tijdschrift *Lezen* is interessant, nuttig en toegankelijk. Het krijgt gemiddeld een acht als rapportcijfer. Maar het onderzoek laat ook zien dat er nog ruimte is voor verbetering. Meer concrete voorbeelden en lessuggesties kunnen de aansluiting bij de dagelijkse praktijk vergroten. Dit geldt in het bijzonder voor het jongere deel van de doelgroep.

### *Nieuwsbrief*

In 2012 zijn zes reguliere digitale nieuwsbrieven verstuurd en daarnaast nog een aantal extra nieuwsbrieven in verband met onder andere het Jaar van het Voorlezen en het Wetenschappelijk congres. Daarnaast zijn er diverse persberichten verstuurd.

### *Calendarium*

Jaarlijks stelt Stichting Lezen het *Calendarium* samen: een overzicht van activiteiten, prijzen, symposia, materialen, websites en andere initiatieven op het gebied van leesbevordering. Het *Calendarium* is gratis en wordt verspreid onder scholen, gemeenten, bibliotheken, boekhandels en andere organisaties die zich bezighouden met leesbevordering. De totale oplage in 2012 bedroeg 15.550.

### *Digitalisering, Website en sociale media*

Op het gebied van digitalisering werden in 2012 belangrijke stappen gezet in het beleid. Begin 2012 volgden alle werknemers van Stichting Lezen de cursus *23 dingen*. Deze in de bibliotheekwereld populaire training maakt alle deelnemers vaardige gebruikers van vele digitale toepassingen. Hierdoor heeft het kantoor een enorme digitaliseringsslag gemaakt. Vergaderstukken worden digitaal verspreid en verwerkt, hetgeen een grote vooruitgang genoemd mag worden. Ook presenteerde Stichting Lezen zichzelf voor het eerst op sociale media.

In 2012 werd de website van Stichting Lezen door ruim 46.000 mensen bezocht. In verband met de wens tot vernieuwing van de site is er een plan geschreven en zijn vier partijen aangeschreven om een voorstel voor de vernieuwde site te doen. Uiteindelijk is gekozen voor bureau Zeezeilen. Verwacht wordt dat medio 2013 de nieuwe site Lezen.nl online zal gaan. Met het lanceren van een nieuwe website wordt ook online branding van Stichting Lezen belangrijker. Aangezien een groot gedeelte van de doelgroep actief is op sociale media kanalen kan dit een laagdrempelige manier zijn om met hen in contact te komen. Daartoe is een strategisch plan gemaakt voor de inzet van sociale media, hierbij is de ervaring meegenomen die is opgedaan bij het gebruik van sociale media voor diverse projecten (Kunst van Lezen, *BoekStart*, Leesmonitor etc).

Eind 2012 zijn de eerste voorzichtige schreden op het sociale mediapad gezet. Aan de hand van een sociale mediakalender post Stichting Lezen inmiddels updates op een eigen Facebookpagina en verzendt ze tweets naar haar volgers. Hoewel het bereik nog niet groot is (280 likes en 738 volgers op het moment van dit schrijven) betekent aanwezigheid op sociale media toch vooral zichtbaarheid voor Stichting Lezen op een plaats waar ze voorheen niet zichtbaar was. Ook bieden sociale media mogelijkheden om te verwijzen naar zowel gedrukte als digitale publicaties. Dit betekent een versterking van de communicatie.

Stichting Lezen publiceert al sinds april 2010 haar brochures en vele andere publicaties via de digitale publicatietool ISSUU. Sinds half augustus 2012 houdt deze dienst nauwkeuriger dan voorheen bij hoeveel de publicaties, gelezen worden. 15.789 bezoekers namen in deze relatief korte tijd kennis van onze publicaties. 1.281 keer werd een publicatie gelezen. Ervan uitgaande dat deze maanden representatief zijn voor de rest van het jaar, betekent dit dat Stichting Lezen ook langs deze weg een aanzienlijk aantal professionals weet te bereiken.

### *Stichting Lezen in de pers*

De grote evenementen van Stichting Lezen krijgen ieder jaar veel publiciteit. Zowel *De Nationale Voorleesdagen* (met het Voorleesontbijt als startmoment) als *De Nationale Voorleeswedstrijd* worden door de dagbladen, radio en tv opgepikt. Ook *de Weddenschap* trok veel aandacht, vaak van lokale en regionale pers. Met koppen als: 'Motorcoureur tekent boekenleescontract' (Jasper Iwema in Roden) en 'Actrice begint aan leesweddenschap' (Fatma Genc in Katwijk) laten ze precies zien hoe het project succesvol kan zijn.

Ook de vakpers besteedt geregeld aandacht aan het werk van Stichting Lezen, over de visie van Stichting Lezen bijvoorbeeld, zoals in Bibliotheekblad of over projecten als *BoekStart* of *Dichter draagt voor*. Verder weet de pers Stichting Lezen gemakkelijk te vinden met verzoeken om informatie of vragen, bijvoorbeeld naar aanleiding van de Leesmonitor.

## Conferenties, symposia en beurzen

### *Kennisbijeenkomst digitaal lezen*

In januari 2012 organiseerde Stichting Lezen in de bibliotheek van het Letterenhuis een kennisbijeenkomst over leesbevordering in het licht van digitalisering. Centraal stond de vraag hoe digitalisering de leesbevordering, en daarmee het beleid van Stichting Lezen beïnvloedt. De bijeenkomst werd bezocht door 60 professionals en wetenschappers op het gebied van digitalisering en leesbevordering. Sprekers waren onder meer Sidney Vollmer, Wiebe de Jager, Adriaan van der Weel en Peter Nikken.

De kennisbijeenkomst resulteerde in twee concrete voornemens. In de eerste plaats het stimuleren en initiëren van onderzoek naar de lees- en interpretatieprocessen van verhalen en gedichten op verschillende digitale dragers, ook in vergelijking met het gedrukte boek. In hoeverre zijn verschillende manieren van lezen gekoppeld aan dragers (papieren boek, e-reader, tablet) en tekstsoorten (roman, gedicht, multimediale app)? Zorgt bijvoorbeeld het lezen van een gedrukte roman voor een grotere onderdompeling in het verhaal dan lezen van de iPad, omdat er geen afleiding van internet is? En verstoren de verwijzingen in de app van Vollmer de identificatie met de personages of versterken ze deze juist?

Daarnaast hebben digitale kinderboeken prioriteit. Op dit terrein is al veel onderzoek gedaan, met name door de Universiteit Leiden. Stichting Lezen zal deze resultaten naar de praktijk vertalen. Veel jonge ouders zijn onzeker. Welke digitale kinderboeken helpen hun kinderen bij het leren lezen? Een aantal richtlijnen voor leesbevorderende digitale kinderboeken, die van toepassing zijn op apps, prentenboeken op internet en op ouderwetse cd-roms bij gedrukte boeken, kan hen van advies voorzien.

In de loop van 2012 is aan beide voornemens gewerkt en er zijn vorderingen geboekt. Deze worden (deels) gepresenteerd op een volgende kennisbijeenkomst met hetzelfde onderwerp, die Stichting Lezen in samenwerking met het Nederlands Letterenfonds in 2013 zal organiseren.

### *Lezen Centraal*

Het jaarlijkse symposium van Stichting Lezen, Lezen Centraal, was in 2012 gewijd aan Lezen in het vmbo. Het onderzoek Studie naar Achtergronden van Lees- en Schrijfontwikkeling bij Adolescenten (SALSA), een coproductie van de Universiteit Utrecht en de Universiteit van Amsterdam, stond daarbij centraal.

In de workshops was er voor de deelnemers gelegenheid om op tal van onderwerpen met experts in discussie te gaan over uiteenlopende onderwerpen, van de betekenis van leestoetsen tot *de Weddenschap*, dé leescampagne van het vmbo. Lezen Centraal vond plaats op 20 maart in de Reehorst in Ede en trok ruim 250 bezoekers.

### *Boek uit de band*

Op 22 en 23 maart organiseerde de Hogeschool van Amsterdam (Kenniscentrum Create-IT) de conferentie *Boek uit de band* in de openbare bibliotheek van Amsterdam. Stichting Lezen heeft deze conferentie mede financieel mogelijk gemaakt. Verdere theorievorming in relatie tot digitaal schrijven, publiceren, vormgeven en distribueren en lezen in het digitale tijdperk stonden hierbij centraal.

### *Stichting Lezen Scriptieprijs*

De Stichting Lezen Scriptieprijs is een initiatief van Stichting Lezen Vlaanderen en Stichting Lezen om onderzoek naar lezen en leesgedrag onder studenten te stimuleren. In 2011 is besloten deze prijs om het jaar uit te reiken. Voor de scriptieprijs 2011 - 2012 zijn in totaal 20 scripties ingezonden. Winnaar van de scriptieprijs is Renée Moernaut geworden met haar scriptie *Van volksverheffing tot 'pretliteratuur'? De evolutie van De Standaard der Letteren tussen 1956 en 2011*. De prijs wordt voorjaar 2013 in Antwerpen uitgereikt op het door de Nederlandse en Vlaamse boekenbranche georganiseerde congres *De Staat van het Boek*.

### *Manuscripta*

Op de traditionele start van het literaire seizoen, Manuscripta, heeft Stichting Lezen een voorschot genomen op het Jaar van het Voorlezen. Het publiek kon op zondag 2 september kennis maken met het logo van het Jaar van het Voorlezen en voor de camera zelf een stukje voorlezen. De vele tientallen filmpjes zijn op Youtube en [www.jaarvanhetvoorlezen.nl](http://www.jaarvanhetvoorlezen.nl) gepubliceerd.

### *Wetenschappelijk congres*

Op 8 november 2012 verwelkomde dagvoorzitter Mark Mieras ruim 200 deelnemers op het tweejaarlijkse wetenschappelijke congres van Stichting Lezen. Central stond de vraag hoe kinderen die niet of nauwelijks lezen meer tot lezen te bewegen: *De aarzelende lezer over de streep*.

In zijn inleiding ging Mieras in op de betekenis van verhalen voor onze hersenen. Een tweede van de in totaal vier keynotes, door de Finse Sari Sulkunen, belichtte de achtergronden die onlangs in Europees verband zijn geformuleerd om laaggeletterdheid te bestrijden en geletterdheid te versterken. Het middagprogramma bood sessies over de thema's leessocialisatie, leesvaardigheid en leesbeleving.

Naar aanleiding van het congres zal medio 2013 een publicatie verschijnen met bijdragen van de sprekers onder redactie van Dick Schram.

### **Strategische advisering**

Om de positie van Stichting Lezen als kennis- en expertisecentrum de komende jaren te verstevigen en te kunnen uitbreiden is advies gevraagd op het gebied van effectmeting, een meerjarenstrategie voor politieke lobby en sponsoring en een meerjarenstrategie voor communicatie, waarbij ook de sociale mediastrategie expliciet uitgewerkt zal worden. Uitwerking en afstemming van deze adviezen zal in 2013 plaatsvinden.

### **Leerstoel Leesgedrag**

In opdracht van Stichting Lezen bekleedt prof. dr. Dick H. Schram sinds 1998 de bijzondere leerstoel Leesgedrag aan de Vrije Universiteit in Amsterdam. Deze bijzondere leerstoel loopt door tot 2014. Stichting Lezen is voornemens om daarnaast een tweede hoogleraar aan te stellen.

In het kader van zijn leeropdracht begeleidde Dick Schram een aantal dissertaties op het gebied van lezen en literatuuronderwijs. Het betreft de volgende thema's:

- ontwikkeling literaire competentie op de basisschool en
- interculturele literatuureducatie.

Een NWO-aanvraag voor een onderzoeksproject naar digitaal lezen is in voorbereiding.

Dick Schram verzorgt aan de Faculteit der Letteren van de Vrije Universiteit Amsterdam onderwijs over literaire socialisatie en hij begeleidt stages en scripties op dit terrein. Zelf werkt hij aan een onderzoek naar vormen en functies van verhalen en bereidt hij een overzicht van Duitstalig onderzoek naar lezen voor.

Ook op andere manieren geeft Dick Schram bekendheid aan het werk van Stichting Lezen. Hij heeft verschillende presentaties op congressen gegeven, zoals op de *Dag van het Literatuuronderwijs*.

Het programma voor het wetenschappelijk congres *De aarzelende lezer over de streep*, dat in november 2012 plaatsvond, is in samenwerking met Dick Schram bepaald. Tevens is hij betrokken geweest bij de expertmeeting rond digitalisering.

## Onderzoek

In 2012 is onderzoek gestart naar lezen in de buitenschoolse opvang, de stand van zaken rond digitaal lezen, en naar de leesbelevingswereld van kinderen en jongeren. Verder werd in 2012 onderzoek gedaan naar voorlezen in de kinderopvang, naar het nut van ondersteunende technologie in AVI-boekjes en naar de resultaten van het project *De Schoolschrijver*. Met steun van het ministerie van OCW continueerde de Universiteit Leiden in 2012 het onderzoek naar de effecten van het leesbevorderingsprogramma *BoekStart*.

Stichting Lezen heeft in 2012 als partner van de Stichting Marktonderzoek Boekenvak (SMB) deelgenomen aan vier onderzoeken, met als doel een actueel beeld te krijgen van het leesgedrag en het leesplezier van de bevolking. In speciale metingen stonden digitaal lezen en het leesgedrag van 7 - 15-jarigen centraal.

In 2012 vond regelmatig overleg plaats tussen Stichting Lezen en onderzoekers verbonden aan diverse (Nederlandse) universiteiten. Er zijn mogelijkheden verkend om samen te werken in verschillende onderzoeksprojecten. Dit heeft geresulteerd in een aantal onderzoekaanvragen bij derden. Zo is er overleg geweest met de Universiteit van Utrecht voor een aanvraag voor een zwaartekrachtprogramma (afgewezen) en met Universiteit Leiden over de Cost-aanvraag 'E-Read: Evolution of reading in the age of digitisation' (lopend). De NWO-aanvraag 'Vereenvoudigen van literaire teksten (Universiteit Utrecht) bij de ronde Begrijpelijke Taal is afgewezen. De aanvraag *Next level of narrative* (Huygens ING) is ingediend bij de subsidieronde voor Creatieve Industrie (lopend).

### Afgeronde onderzoeken in 2012

#### *Voorlezen in de kinderopvang*

In 2012 heeft TNS NIPO in opdracht van Stichting Lezen onderzoek gedaan naar het voorlezen in de kinderopvang. Dit onderzoek is een follow-up van de onderzoeken uit 2004 en 2008. Doel van het onderzoek was actuele informatie te vergaren over beleid en praktijk van voorlezen in kinderdagverblijven en peuterspeelzalen en kinderdagverblijven die meedoen met *BoekStart in de kinderopvang*. De resultaten van het onderzoek zijn tijdens *De Nationale Voorleesdagen 2013* bekendgemaakt.

#### *HTNO meta-analyse*

In het project Het Taalonderwijs Nederlands Onderzocht (HTNO) werkt Stichting Lezen samen met de Nederlandse Taalunie aan de inventarisatie en beschrijving van het onderzoek naar het onderwijs Nederlands. Doel van dit project is het toegankelijk maken van de resultaten van dit onderzoek voor iedereen die betrokken is bij de vormgeving van het taalonderwijs. Momenteel zijn er meer dan 1500 samenvattingen van onderzoek beschikbaar op de website van de Nederlandse Taalunie, waarvan 850 betrekking hebben op lees- en literatuuronderwijs. Binnen deze meta-analyse worden de opbrengsten van het HTNO project beschreven en uitgegeven in een publicatie en daarnaast komt er een digitaal rapport.

#### *HTNO vo 2011*

Het literatuuronderzoek naar publicaties over het Taalvak Nederlands loopt al verschillende jaren en is een samenwerkingsverband tussen de Nederlandse Taalunie, de Universiteit van Amsterdam (ILO) en Stichting Lezen. In 2012 zijn voor HTNO vo 2011 in totaal 30 publicaties beschreven, waarvan tien beschrijvingen van onderzoek naar literatuuronderwijs en drie van onderzoek naar leesonderwijs.

#### *Lezen in Friesland*

In overleg met het Platfoarm Lêsbefoarding Fryslân en in opdracht van Stichting Lezen heeft Intomart/ GfK onderzoek gedaan naar het koop- lees- en leengedrag in Friesland. Het onderzoek leverde actuele informatie over de stand van zaken met betrekking tot het lezen in de Friese

taal. Een vragenlijst is voorgelegd aan een online panel. In totaal hebben 500 respondenten aan het onderzoek meegewerkt.

#### *Schoolschrijver*

Het onderzoek naar het effect van het project de Schoolschrijver is in 2012 afgerond. In opdracht van Stichting Lezen heeft Cubiss onderzoek gedaan naar het effect van het project De Schoolschrijver op het leesgedrag van de leerlingen, op de visie van de leerkrachten en op het leesbevorderingsbeleid in de school als geheel.

#### *Het nut van ondersteunende technologie in AVI-boekjes*

Stichting Lezen heeft financieel bijgedragen aan de ontwikkeling van elektronische AVI-boeken voor beginnende lezers met aanvullende informatiebronnen. prof. dr. A.G. Bus (Universiteit Leiden) heeft onderzoek gedaan naar de effecten van ondersteunende technologie bij boekjes voor beginnende lezers. De resultaten van haar onderzoek zullen in 2013 worden verspreid.

#### **Lopend onderzoek**

##### *Een vroege start met boeken*

Onder de noemer Een vroege start met boeken voert promovenda Heleen van den Berg onder supervisie van prof. dr. A.G. Bus een promotie-onderzoek uit naar de effecten van het leesbevorderingsprogramma *BoekStart*, dat ouders van hele jonge kinderen met de bibliotheek, boeken en voorlezen in aanraking brengt. Voor dit vierjarige onderzoek is een aparte subsidie bij het ministerie van OCW aangevraagd en toegekend. Uit de eerste resultaten blijkt dat ouders die deelnemen aan *BoekStart* meer kennis hebben van het boekenaanbod voor baby's en dat ouders van kinderen met een moeilijk temperament vaker voorlezen. Het onderzoek zal in 2013 worden afgerond.

##### *De causale rol van BoekStart in vroege taal- en leesontwikkeling*

Hoogopgeleide ouders waren in bovenstaand onderzoek sterk oververtegenwoordigd. Om meer zicht te krijgen op de invloed van *BoekStart* op het voorleesgedrag van ouders met een laag of gemiddeld opleidingsniveau en om de invloed van *BoekStart* op de taalontwikkeling van baby's te testen, wordt een aanvullend kwalitatief onderzoek uitgevoerd. Resultaten van dit onderzoek worden begin 2014 verwacht. Dit aanvullende onderzoek wordt eveneens uitgevoerd door drs. Heleen van den Berg, onder supervisie van prof. dr. A.G. Bus.

##### *Effecten Bibliotheek op de basisschool*

In opdracht van Kunst van Lezen voert promovendus T. Nielen onder supervisie van prof. dr. A.G. Bus onderzoek uit naar de effecten van Bibliotheek op de Basisschool. Getest wordt (1) of een gevarieerdere boekencollectie op school gecombineerd met meer activiteiten bij leerkrachten en leerlingen resulteert in meer kennis over boeken, (2) een actievere bibliotheekmedewerker de variatie in boekencollectie en activiteiten verklaart, (3) op scholen met meer leesactiviteiten sprake is van een sterkere groei in leesvaardigheid en emotionele weerstanden tegenover lezen geringer zijn en (4) op deze scholen een minder sterke daling in leesfrequentie en leeshonger optreedt.

De eerste resultaten zijn gepresenteerd op het wetenschappelijk congres van Stichting Lezen en de Bibliotheek Tweedaagse en zullen in 2013 gepubliceerd worden. De definitieve resultaten worden verwacht in 2015.

##### *Oosterwijs*

Stichting Lezen heeft in 2011 een financiële bijdrage gegeven voor het opstarten van het onderzoek naar de effectiviteit van de integratie van bibliotheekvoorzieningen in het basisonderwijs ter bestrijding van taalbeheersings- en leesvaardigheidsachterstanden in een multiculturele setting. Het onderzoek is in 2012 van start gegaan, en wordt uitgevoerd door E. Kleijnen onder supervisie van prof. dr. F. Huysmans (Universiteit van Amsterdam) en prof. dr. E. Elbers (Universiteit Utrecht). In 2012 heeft afstemming plaatsgevonden met het

onderzoeksproject Effecten Bibliotheek op de basisschool. De onderzoeksopzet is gepresenteerd op onder andere de Bibliotheektwoedaagse. Definitieve resultaten worden verwacht in 2016.

#### *Het leesproces van vmbo-leerlingen*

In 2009 is de Universiteit Utrecht onder leiding van prof. dr. T. Sanders begonnen met een langlopend onderzoek naar het leesproces van vmbo-leerlingen. Er wordt hierbij een vergelijking gemaakt tussen het lezen van fictieve en literaire teksten enerzijds en zakelijke leerteksten anderzijds. Lezers van diverse vmbo-niveaus worden daarbij vergeleken met lezers op de havo en het vwo, om zo verschillen in leesstrategieën te achterhalen. De resultaten, vertaald in adviezen voor een leesstrategietraining voor vmbo'ers en tekstadviezen aan de onderwijs- en uitgeverwereld, zullen in 2013 beschikbaar komen.

#### *Vrij lezen op het mbo*

In 2011 is het Deltion College (mbo) gestart met het invoeren van vrij lezen voor niveau 1 leerlingen. In samenwerking met Deltion en Stichting Lezen voert Hoge School Windesheim (Lectoraat Pedagogische Kwaliteit van het Onderwijs) onderzoek uit naar het effect hiervan. Het onderzoek moet zicht geven op de manier waarop vrij lezen in het mbo doelgericht, motiverend en aansluitend bij het leesniveau van leerlingen kan worden vormgegeven en op welke manier docenten kunnen worden geprofessionaliseerd om dit in de praktijk te brengen. Het onderzoek loopt door tot medio 2014.

#### *De invloed van feedback op de leesmotivatie in groep 7*

Uit eerder onderzoek blijkt dat regelmatige feedback van ouders een gunstig effect heeft op het leesgedrag van kinderen. Met dit experiment wordt gekeken of voortdurende feedback in digitale boeken dezelfde positieve uitwerking kan hebben. Aan bestaande boeken worden feedbackelementen toegevoegd. De boeken zullen digitaal worden aangeboden aan een groep kinderen uit groep 7. In totaal doen 120 kinderen van 20 scholen mee aan dit experiment. Resultaten worden in 2014 verwacht. Het onderzoek wordt uitgevoerd onder supervisie van prof. dr. A.G. Bus (Leiden).

#### *Het Taalonderwijs Nederlands Onderzocht PO 2011*

Net als voor het voortgezet onderwijs zijn in dit project onderzoekers gevraagd om publicaties rond het taalvak Nederlands te beschrijven, maar dan voor het basisonderwijs. Het project wordt uitgevoerd door Universiteit Gent. De Nederlandse Taalunie is penvoerder van dit project.

#### *Lezen in de buitenschoolse opvang*

Stichting Lezen wil achterhalen wat de stand van zaken is rondom lezen en voorlezen in de buitenschoolse opvang (BSO). TNS/NIPO is gevraagd om een kwantitatief onderzoek uit te voeren naar de stand van zaken rond lezen en voorlezen in de BSO. De resultaten van dit onderzoek worden in 2013 verwacht.

#### *Voorleespeiling*

In voorbereiding op het Jaar van het Voorlezen in 2013 wordt een voorleespeiling uitgevoerd naar het voorleesgedrag van Nederlanders en Vlamingen. Het onderzoek wordt in opdracht van Stichting Lezen en Stichting Lezen Vlaanderen uitgevoerd door marktonderzoeksbureau GfK/Intomart. De Nederlandse Taalunie heeft een financiële bijdrage aan dit project geleverd. In totaal zullen 2.000 respondenten een online vragenlijst invullen. Onderzoeksbureau EMC Cultuuronderzoeken is gevraagd om een nadere analyse uit te voeren door middel van segmentatie. Het onderzoek moet richting geven aan nieuw te ontwikkelen voorleesbevorderingsbeleid. In Engeland en Duitsland zijn vergelijkbare peilingen gehouden. In het kader van het Europese Jaar van het Voorlezen 2013 *Reading aloud, reading together* zullen de resultaten uit de diverse onderzoeken vergeleken worden. Dit moet leiden tot Europese aanbevelingen rond voorleesbevorderingsbeleid. Na afloop van het Jaar van het Voorlezen zal een tweede meting uitgevoerd worden.

### *Stichting Marktonderzoek Boekenvak (SMB)*

Onder de vlag van de Stichting Marktonderzoek Boekenvak wordt elke drie maanden een onderzoek uitgevoerd naar de leescultuur in Nederland. Stichting Lezen heeft zich in 2011 aangesloten als één van de partners, met als doel een actueel beeld te krijgen van het leesgedrag en het leesplezier van de bevolking. Naast de twee reguliere metingen initieerde Stichting Lezen in 2012 thema-onderzoeken naar digitaal lezen en een speciale meting naar het leesgedrag van de categorie 7- tot 15-jarige kinderen. De regie over SMB is in handen van de Koninklijke Vereniging van het Boekenvak (KvB). De uitvoering ligt bij marktonderzoeksbureau GfK/Intomart. Naast Stichting Lezen zijn de Groep Algemene Uitgevers (GAU), de Koninklijke Nederlandse Boekverkoopbond (KBb), het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken (SIOB) en de Stichting Collectieve Propaganda van het Nederlandse Boek (CPNB) partners binnen dit onderzoeksorgaan.

Met behulp van de dataverzameling binnen SMB worden twee diepgaandere analyses uitgevoerd:

#### *- De stand van zaken rond digitaal lezen*

Niels Bakker, onderzoeksmedewerker van Stichting Lezen, voert aanvullende analyses uit naar de stand van zaken rond digitaal lezen. Eerste resultaten van dit onderzoek zijn gepresenteerd op het wetenschappelijk congres en in 2013 zal een publicatie over deze thematiek uitgegeven worden.

#### *-De leeswereld van 7- tot 15-jarigen*

Frank Huysmans (WareKennis) is gevraagd om deze data te analyseren op de volgende onderdelen; leesfrequentie en volume, leesattitude, leesvoorkeuren en leessocialisatie van 7- tot 15-jarigen. Daarnaast wordt ook gekeken naar de vrijetijdsbesteding van jongeren en de concurrentie die het lezen ervaart van het spelen van games, het kijken naar televisie en het gebruik van internet. In 2013 zal een publicatie over dit onderwerp verschijnen.

### *Leesbelevingswereld van kinderen en jongeren*

Om meer zicht te krijgen op de met de leeftijd afnemende leesmotivatie en leesfrequentie wordt onderzoek gedaan naar de leeswereld van kinderen en jongeren. Hierbij zal vooral gekeken worden bij leeftijdsgroepen waarvan bekend is dat er een neerwaartse lijn te zien is in de leesmotivatie. Kritische fases zijn de overgang naar groep 6, de overgang naar de brugklas en de overgang van de onderbouw naar de bovenbouw van het voortgezet onderwijs.

In aanvulling op het onderzoek van Frank Huysmans wordt een kwalitatief onderzoek uitgevoerd door onderzoeksbureau Sarv. Thema's als intrinsieke leesmotivatie, lezen van papier en digitaal lezen en verschillen tussen jongens en meisjes worden in de gesprekken uitgewerkt.

Naar aanleiding van het kwantitatieve onderzoek van Frank Huysmans en dit kwalitatieve onderzoek zal in 2013 een expertmeting plaatsvinden.

### *# Book*

Een succesvol boekenclubprogramma vanuit de Verenigde Staten wordt aangepast en toegepast in Nederland met als doel om bij te dragen aan een meer positieve leesattitude, een grotere motivatie om te lezen en het gebruik van literatuur ter bevordering van de persoonlijke ontplooiing van leerlingen in de onderbouw van het vmbo. Het onderzoek wordt uitgevoerd binnen het samenwerkingsverband van het IWAL Instituten voor Dyslexie en de afdeling Ontwikkelingspsychologie van de Universiteit van Amsterdam. Resultaten worden eind 2013 verwacht.

### *Onderzoek Boekenzoeker*

In 2012 heeft Nicky de Boer in het kader van haar stage bij Stichting Lezen onderzoek gedaan naar de bekendheid en het gebruik van deze boekenadvieswebsite. Doel van het onderzoek was om te achterhalen waarom de bezoekcijfers in Nederland achterblijven bij die in Vlaanderen. Tevens is een analyse gemaakt van veelgebruikte boekadvieswebsites. Begin 2013 zijn de resultaten bekend.



## Organisatie en financieel beleid

### Financiën

Stichting Lezen heeft de directe verantwoordelijkheid over de besteding van het door de rijksoverheid beschikbaar gestelde budget voor leesbevordering. In 2012 was het budget € 2.248.778; daarvan was € 1.853.121 bestemd voor projectbijdragen en € 395.657 voor de beheerslasten.

In 2012 heeft het ministerie van OCW voor de periode 2013 - 2016 subsidie verleend op basis van het meerjarenbeleidsplan 2013 - 2016 van Stichting Lezen *Samen werken aan een sterke leescultuur* en het advies van de Raad voor Cultuur. Het budget voor de periode 2013 - 2016 is vastgesteld op € 1.861.434 per jaar.

Toekenningen van projectbijdragen zijn in 2012 gebaseerd op het Meerjarenbeleidsplan 2009 - 2012, de jaarlijkse toelichting op het bestedingsplan en de geformuleerde criteria. Het projectenoverleg brengt advies uit over projectvoorstellen, veelal na overleg met de betrokkenen en externe deskundigen. De directeur beslist en legt achteraf verantwoording af aan het bestuur.

De projectbijdragen worden toegekend voor de financiering van projecten. Na afronding van het project vindt afrekening plaats. Voor bedragen boven de € 75.000 wordt bij afrekening een accountantsverklaring verlangd. Wordt er meer uitgegeven dan er is toegekend, dan komt de overschrijding ten laste van de derde partij. Wordt er minder uitgegeven dan begroot dan wordt er naar rato van de inkomsten en uitgaven (begroting – financieel verslag) afgerekend.

De projecten die Stichting Lezen zelf uitvoert worden verantwoord in de jaarrekening.

Naast het reguliere budget is Stichting Lezen verantwoordelijk voor de besteding van het door de rijksoverheid beschikbaar gestelde budget voor Kunst van Lezen. Voor 2012 is door het Ministerie van OCW aan Stichting Lezen en het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken gezamenlijk € 2.930.000 toegekend voor de uitvoering van het Actieplan Kunst van Lezen 2012 - 2015. Stichting Lezen is penvoerder, de administratieve procedures en het financiële beheer van Kunst van Lezen zijn geïntegreerd in de bij Stichting Lezen gebruikelijke werkwijze.

### Bestuur

Stichting Lezen functioneerde in 2012 conform de principes van de Code Cultural Governance. Het bestuur is in 2012 vier maal in reguliere bestuursvergadering bij elkaar geweest. Alle voor de continuïteit van het werk van Stichting Lezen belangrijke ontwikkelingen en stukken zijn in deze vergaderingen besproken. Daarnaast vond op diverse punten bilateraal overleg plaats. Belangrijke items waren onder andere de aanvraag culturele basisinfrastructuur 2013 - 2016, het advies van de Raad voor Cultuur, het Jaar van het Voorlezen en een eventuele aanstelling van een tweede bijzonder hoogleraar. In verband met het aflopen van haar termijn nam mevrouw De Feijter in de novembervergadering afscheid van het bestuur.

### Samenstelling van het bestuur

De samenstelling van het bestuur was per 31 december 2012 als volgt:

Eddy Schuyer, voormalig voorzitter van de Raad van Bestuur ziekenhuis Delta, voorzitter (benoemd 1-10-2006, herbenoemd 1-10-2010, aftreden 1-10-2014).

Cor Nagtegaal, adviseur namens XLane BV, penningmeester (benoemd 20-6-2007, herbenoemd 20-6-2011, aftreden 20-6-2015).

Anja de Feijter, hoogleraar Moderne Letterkunde Radboud Universiteit, secretaris (benoemd 1-1-2005, herbenoemd 1-1-2009, afgetreden 31-12-2012).

Titus Al, senior adviseur onderwijs bij Bestuur en Management Consultant (BMC) (benoemd 1-6-2006, herbenoemd 1-6-2010, aftreden 1-6-2014).

Paulien Loerts, algemeen directeur Singel Uitgevers  
(benoemd 17-9-2008, herbenoemd 17-9-2012, aftreden 17-9-2016).  
Cathy Spierenburg, programma manager Mediasmarties  
(benoemd 21-4-2008, herbenoemd 21-4-2012, aftreden 21-4-2016).  
Herman Franssen, inspecteur Primair Onderwijs (benoemd 1-2-2012).

### **Samenstelling van het bureau**

#### ***Samenstelling van het bureau per 31 december 2012***

Gerlien van Dalen, directeur  
Milly Alexander, projectmedewerker  
Niels Bakker, medewerker onderzoek  
Daan Beeke, projectleider voortgezet onderwijs (havo/vwo) en digitalisering  
Tike de Boer, bestuurssecretariaat en websites  
Anne Borgdorff, secretariaat  
Marijke Bos, projectleider voor- en vroegschoolse periode  
Peter van Duijvenboden, projectleider vmbo en pabo  
Anouk Folstar, medewerker projecten  
Rowan Huiskes, medewerker sociale media *BoekStart*  
Agnes van Montfoort, projectleider primair onderwijs  
Karin Verburg, administrateur  
Roos Wolters, beleidsmedewerker wetenschappelijk onderzoek  
Desirée van der Zander, communicatie en pr

Prof. dr. D.H. Schram, bijzonder hoogleraar Leesgedrag

Adriaan Langendonk, coördinator *Kunst van Lezen*, heeft een dienstverband bij het SIOB.

## Bijlage I. Gerealiseerde projecten 2012

### Voor- en vroegschoolse periode: 0 - 6 jaar

#### *De Nationale Voorleesdagen*

*De Nationale Voorleesdagen* zijn in 2012 voor de negende keer gehouden. Deze landelijke campagne, startend met *Het Nationale Voorleesontbijt*, is inmiddels een begrip. Kinderopvangorganisaties, basisscholen, bibliotheken en boekhandels hebben in grote aantallen deelgenomen aan *De Nationale Voorleesdagen*. De campagne wordt, in opdracht van Stichting Lezen, georganiseerd door CPNB. Centraal hierin staat het 'prentenboek van het jaar'; in 2012 was dat *Mama kwijt* van Chris Haughton. De auteur mocht de Amsterdamse beurs openen, waardoor het belang van investeren in taal en lezen kracht bij werd gezet. Van het prentenboek van het jaar wordt een mini-editie uitgegeven; in 2012 in een oplage van 36.200. Het aantal basisscholen dat een pakket bestelde nam iets af in 2012.

#### *De VoorleesExpress*

*De VoorleesExpress* is een uniek programma en stimuleert het voorlezen thuis. Een half jaar lang komt een vaste voorlezer wekelijks thuis bij gezinnen met een taalachterstand. Vijftien gemeentes hebben inmiddels een *VoorleesExpress* afdeling en het aantal groeit nog steeds. In 2012 heeft Stichting Lezen een aanvraag van VluchtelingenWerk Noord Nederland goedgekeurd zodat de *VoorleesExpress* ook vertegenwoordigd is in het noorden van Nederland en er ervaring opgedaan kan worden in kleinere taalzwakke gemeentes. De *VoorleesExpress* zet in op drie thema's; efficiëntie, continuïteit en verdieping. Om de komende jaren slagvaardig en gezond door te gaan heeft de landelijke organisatie financiële ondersteuning voor een doorontwikkelplan ontvangen.

#### *Lessenserie leesbevordering hbo*

Voorlezen structureel maken binnen de kinderopvang betekent ook aandacht voor leesbevordering binnen de opleidingen. Een redelijk nieuwe hbo opleiding is Pedagogisch Management Kinderopvang (PMK). Hogeschool Windesheim heeft een voorstel gedaan voor een lessenserie voor het structureel onder de aandacht brengen van (voor)lezen als onderdeel van de opleiding PMK. Met als uiteindelijk doel dat leesbevordering een permanente plaats krijgt in de toekomstige beleidsplannen van de kinderopvanginstellingen. De lessen zijn bedoeld voor 1e en 2e jaars studenten van de opleiding PMK, in de 3e of 4e lesperiode. Het project levert een docenten- en studentenhandleiding voor een lessenserie voor de eerste twee leerjaren van Pedagogisch Management Kinderopvang. De lessenserie sluit aan bij de andere deskundigheidstrajecten van Stichting Lezen. De opbrengsten van *BoekStart in de kinderopvang* worden ook meegenomen.

#### *Meetinstrument opbrengsten leesbevordering kinderopvang*

Stichting Lezen heeft Expertisecentrum Nederlands gevraagd om een meetinstrument voor de kinderopvang te ontwikkelen. Een Voorleesplan zorgt ervoor dat er blijvend aandacht is voor het onderwerp voorlezen. Een onderdeel van het Voorleesplan is de evaluatie van de ondernomen activiteiten. Vanuit de praktijk bleek er een grote behoefte aan een instrument waarmee het leesbevorderingsbeleid op een 'makkelijke' manier geëvalueerd en beoordeeld kan worden en waarmee de ontwikkeling van kinderen in kaart gebracht kan worden. Het instrument geeft inzicht in de stand van zaken op een aantal onderdelen: de omgeving (rijke stimulerende leesomgeving), eigen handelen (begeleiden van vrij lezen en voorlezen en kiezen van boeken) en kind (zelf boekjes pakken, verhaalbegrip, woordenschat). Het meetinstrument wordt voorjaar 2013 opgeleverd.

#### *Kinderboekenparade*

*De Kinderboekenparade*, een literair kinderfestival, wordt georganiseerd door het Kinderboekenmuseum. Kinderen tussen de 3 en 13 jaar konden op 14 oktober genieten van

voorstellingen, workshops, signeersessies en nog veel meer. Omdat het festival gratis was en door de samenwerking met verschillende organisaties, wist het festival een breed publiek van ruim 5000 bezoekers te trekken.

#### ***BoekStartonderzoek***

Sinds voorjaar 2010 wordt er door de Universiteit Leiden wetenschappelijk onderzoek gedaan naar de effecten van *BoekStart*. Hoofddoel van het onderzoek is testen of het 'loont' om baby's voor te lezen. Onderzocht wordt of een voorleesinterventie als *BoekStart* naast effecten op korte termijn, zoals meer activiteit rond boekjes en meer bibliotheekbezoek, ook effecten op lange termijn sorteert op voorlezen en woordenschat. De eerste tussenresultaten (april 2012) van de vergelijking tussen *BoekStart*kinderen en kinderen die nog niet met *BoekStart* hebben kennisgemaakt, wijzen op een duidelijk positief effect van *BoekStart*. Opvallend is dat kinderen die moeilijk gedrag vertonen extra gebaat zijn bij *BoekStart*, hun ouders blijven vaker voorlezen, ook als moeilijk gedrag vertoond wordt. In het huidige onderzoek zijn relatief veel hoogopgeleide ouders vertegenwoordigd, wat beperkt in de uitspraken die kunnen worden gedaan over de resultaten. Stichting Lezen heeft een voorstel van de Universiteit Leiden gehonoreerd om een aanvullend verdiepend onderzoek met interviews, observaties en testen te doen binnen gezinnen waarvan de ouders een lage of gemiddelde opleidingsachtergrond hebben.

#### ***Onderzoek Voorlezen in de kinderopvang***

Sinds 2000 onderzoekt TNS NIPO in opdracht van Stichting Lezen iedere vier jaar het voorleesklimaat in de kinderopvang. Een nieuwe toevoeging in 2012 was dat de vragen langs de lijn van de succesfactoren en randvoorwaarden die beschreven staan in het beleidsplan 2013 - 2016 van Stichting Lezen werden gelegd. Daarnaast worden de kinderdagverblijven en peuterspeelzalen die werken met *BoekStart in de kinderopvang* als aparte groep meegenomen. Dit biedt de kans om iets te kunnen zeggen over de opbrengst van *BoekStart in de kinderopvang*. De resultaten zijn tijdens *De Nationale Voorleesdagen 2013* bekend gemaakt.

### **Primair onderwijs: 6 - 12 jaar**

#### ***De Nationale Voorleeswedstrijd***

In 2012 werd *De Nationale Voorleeswedstrijd* voor de negentiende keer georganiseerd, in samenwerking met de bibliotheken en PSO's. Het deelnemersaantal ligt stabiel hoog: ruim 3.000 scholen en meer dan 80.000 kinderen (deelnemers en luisteraars) deden mee. Roan Pronk uit Voorburg won op 23 mei 2012 de feestelijke finale. In het kader van het jubileumjaar, 2013, zijn er in 2012 naar alle basisscholen in Nederland aanmeldpakketten voor de editie 2013 gestuurd. Stichting Lezen rekent voor het schooljaar 2012 - 2013 op een recordaantal deelnemers.

#### ***De Boekenzoeker***

*De Boekenzoeker* is een digitaal boekzoekersysteem, voor de leeftijdsgroep 0 - 18 jaar. *De Boekenzoeker* is een samenwerkingsproject waarin ook De Nederlandse Taalunie en Stichting Lezen Vlaanderen participeren. De website trekt rond de 30.000 unieke bezoekers per maand, waarvan ongeveer 25% uit Nederland. Eind 2012 is een onderzoek in gang gezet (digitale enquête onder docenten en mediathecarissen) om te achterhalen waarom de bezoekcijfers in Nederland achterblijven bij die in Vlaanderen. Tevens is een analyse gemaakt van veelgebruikte boekadvieswebsites. Begin 2013 worden de resultaten opgeleverd.

#### ***Boek en Film***

Het *Boek en Film* project is een doorlopend project samen met het Eye-instituut (voorheen: Nederlands Instituut voor Filmeducatie). Jaarlijks worden voor het basisonderwijs lessuggesties ontwikkeld bij een verfilmd boek. Stichting Lezen steunt het project financieel en beoordeelt de lessuggesties. In 2012 zijn er lessuggesties ontwikkeld bij de film "Dolfje Weerwolfje".

### *Jubileumboekje Woutertje Pieterse Prijs*

Stichting Lezen heeft de uitgave van een jubileumboekje van de Woutertje Pieterse Prijs financieel mede mogelijk gemaakt. Door de financiële bijdrage konden scholen die dat wensten het boekje met tips bij alle bekroonde boeken ontvangen.

### *Bliksem*

Bliksem is een relatief nieuw concept voor de invulling van het begrijpend lezen onderwijs. Het lezen van fictieboeken staat centraal. Het is ontwikkeld door het Expertisecentrum Nederlands, het HCO en Basalt. Uit onderzoek blijkt dat de methode werkt. De aanpak lijkt ook een positief effect op de leesmotivatie te hebben. Stichting Lezen heeft om die reden bijgedragen aan de ontwikkeling van een trainingscursus, zodat meer scholen met de Bliksemmethode aan de slag kunnen.

### *De Nationale Onderwijsprijs*

In 2012 heeft Stichting Lezen wederom bijgedragen aan de realisatie van de tweejaarlijkse *Nationale Onderwijsprijs*. Deze prijs is bedoeld voor scholen (vo en po) die vernieuwend werken. Stichting Lezen maakt gebruik van de publiciteit rond de *Nationale Onderwijsprijs* door onder meer *advertorials* in alle uitingen naar het onderwijs.

### *Drongo-festival*

De Taalstudio organiseert een informatief festival voor intermediairs, andere professionals en ouders met kinderen waarin kwesties rond meertaligheid op tal van manieren aan de orde komen. Leesbevordering is één van de thema's. Stichting Lezen is gevraagd zich als partner te verbinden aan dit festival door advisering en door het leveren van een financiële bijdrage. Het voorstel is gehonoreerd.

### *Boekenbabbels*

Kinderen uit het basisonderwijs kunnen zelf (met geleide instructie) korte filmpjes opnemen over een boek dat ze gelezen hebben. Deze films komen op een databank die toegankelijk is voor andere 'boekadvieswebsites' en op een aparte, eigen website.

Gezien het belang van de 'peergroup' voor de keuze van boeken acht Stichting Lezen dit initiatief, dat gebruikmaakt van beeld, gericht op een beeldgerichte generatie, waardevol en heeft financiële steun toegezegd. Het initiatief is afkomstig van Probiblio.

### *Voorlezen Anders*

Voor het ontwikkelen van een training bij de zes voorleesfilms *Voorlezen Anders* van de Stichting Taalvorming is financiële ondersteuning verleend. De films over voorlezen zijn bedoeld als aanleiding om met (laagopgeleide) ouders gesprekken te voeren over voorlezen.

## **Vmbo**

### *Leeskr8!*

Leeskr8.nl is bedoeld voor leerlingen uit de onderbouw van het vmbo en praktijkonderwijs en hun docenten. De website richt zich met name op het vergroten van het leesplezier bij jongeren als vertrekpunt voor het verbeteren van de woordenschat en het vergroten van de innerlijke wereld en verbeeldingskracht. Het bezoekersaantal van de website bleef afgelopen jaren aan de lage kant. Met steun van Stichting Lezen is de website in 2011 vernieuwd en hebben de initiatiefnemers – de openbare bibliotheken van de vier grote steden – stevig ingezet op promotie en voorlichting. Er is onder andere een app ontwikkeld. Dat heeft in 2012 geleid tot een grote toename van het aantal bezoekers.

### *Read2Me!*

Op basis van positieve ervaringen met de voorleeswedstrijd voor brugklassers *Read2me!* in Noord-Brabant, Zeeland en Zuid-Holland, is in het voorjaar van 2011 overleg gestart om van

*Read2me!* een landelijke voorleeswedstrijd te maken. Met succes, want acht provincies deden begin 2012 mee met de scholen- en provincierondes. In april was de eerste landelijke finale die plaatsvond in de OBA, een feit. Voor het schooljaar 2012 - 2013 hebben zich tien provincies aangemeld. De landelijke finale vindt plaats op 28 mei in Utrecht. In totaal doen er bijna 800 brugklassen mee verdeeld over 120 scholen. *Read2me!* heeft sinds juni 2012 een eigen website waar bibliotheken en scholen informatie kunnen vinden ([read2mevoorleeswedstrijd.nl](http://read2mevoorleeswedstrijd.nl)). De landelijke organisatie is in handen van Cubiss.

#### ***De Weddenschap***

In het eerste seizoen van *De Weddenschap* (2011 - 2012) deden ruim 3000 leerlingen mee. De leescampagne voor het vmbo werd in maart 2012 afgesloten tijdens de finale van het vmbo-debattoernooi in samenwerking met het Nederlands Debat Instituut. Tijdens deze finale en in de voorrondes debatteerden vmbo-leerlingen over lezen en boeken. Winnaar werd de *Francois Vatel* uit Den Haag.

Het principe van *De Weddenschap* is simpel en doeltreffend: drie bekende Nederlanders dagen leerlingen in het vmbo uit om net als zij in een half jaar tijd drie boeken te lezen. Wie dat doet en de boeken invoert op [deweddenschap.nl](http://deweddenschap.nl) maakt kans op een prijs. Het tweede seizoen van *De Weddenschap*, gestart in september 2012, is wederom enthousiast ontvangen op scholen en in bibliotheken. De start van het project in drie bibliotheken verspreid over Nederland in de aanwezigheid van vmbo-classes genereerde veel media-aandacht. Eind 2012 hadden bijna 2300 leerlingen zich aangemeld op de website. Naast de website maakt *De Weddenschap* gebruik van Facebook en Twitter.

#### ***LeesCase***

De CED-groep heeft met financiële steun van Stichting Lezen werk gemaakt van het ontwikkelen van een e-magazine jeugdliteratuur voor docenten en leerlingen in de onderbouw van het vmbo. Het magazine met als titel *LeesCase* is als pilot uitgezet in het land. Met de reacties op de pilot werkt de CED-groep een definitieve versie uit. Het e-magazine sluit aan bij de wens van docenten Nederlands om met afgeronde lessen over recente boeken aan de slag te gaan.

#### ***Lezen voor de lijst vmbo en onderbouw vo***

Gezien de belangstelling en het succes van *Lezen voor de lijst* in de bovenbouw hebben Stichting Lezen en Bibliotheek.nl besloten om *Lezen voor de lijst* uit te breiden naar vmbo en onderbouw havo-vwo (12 - 15 jaar). Sinds 15 oktober 2012 is [www.lezenvoordelijst.nl](http://www.lezenvoordelijst.nl) voor het hele voortgezet onderwijs, inclusief mbo beschikbaar. *Lezen voor de lijst* is bedoeld voor leerlingen, docenten, ouders en bibliotheekmedewerkers. De site geeft advies bij de keuze en verwerking van de boeken die leerlingen voor hun leeslijst willen lezen. Hiermee wil de site niet alleen het lezen van fictie en literatuur bij jongeren stimuleren, maar ook hun taalontwikkeling bevorderen. Uit onderzoek naar taalontwikkeling blijkt dat het lezen van boeken kan worden gezien als motor van zowel de lees- als taalontwikkeling van jongeren. *Lezen voor de lijst* helpt leerlingen bij het vinden van een boek dat past bij hun leesniveau. Zo kunnen zij al vanaf de onderbouw werken aan een goede leeslijst en zelf zien welke literaire ontwikkeling ze tussen 12 en 19 jaar doormaken. Hiervoor zijn zes leesniveaus opgesteld, elke leerling kiest het boek dat bij zijn niveau past. Het werken met *Lezen voor de lijst* daagt leerlingen uit en helpt ze op te klimmen naar hogere leesniveaus.

#### ***Bibliotherapie vmbo***

*Bibliotherapie* (werknaam) is een vernieuwend boekenclubprogramma afkomstig uit de VS. Het IWAL Instituut voor dyslexie wil dit project inzetten voor het vmbo met als doel een bijdrage te leveren aan een positieve leesattitude en een grotere motivatie om te lezen en om literatuur te gebruiken ter bevordering van de persoonlijke ontplooiing. Stichting Lezen steunt dit project dat onder andere bestaat uit ontwikkeling van materialen en trainingen voor docenten, onderzoek en een implementatietraject.

## Havo/vwo

### *Jonge Jury*

Op 11 april 2012 werd met de Dag van de Jonge Jury de *Jonge Jury 2011 - 2012* afgesloten. Bijna 1.300 Jonge Juryleden waren aanwezig in het Circustheater in Scheveningen. Zo'n 7.000 leerlingen uit klas 1 t/m 3 van het voortgezet onderwijs gaven hun stem voor de allermooiste boeken uit het jaar 2010. De winnaar van de Jonge Jury 2012 was Mel Wallis de Vries met het boek *Vals*. Het doel van de *Jonge Jury* is het stimuleren van jongeren om te gaan lezen en om zich over de gelezen boeken een mening te vormen. De leescampagne komt tot stand met medewerking van het onderwijs, de bibliotheken en boekhandels en wordt in opdracht van Stichting Lezen georganiseerd door Passionate Bulkboek.

### *Prijs voor de Beste Leesomgeving*

Deze kleine maar sympathieke prijs ging in 2012 naar het Sint-Joriscollege in Eindhoven. Uit een tiental inzendingen verkoos een deskundige jury de mediatheek van deze school tot de meest leesvriendelijke leesomgeving.

De prijs levert niet alleen een dialoog op met mediatheken en scholen over het belang van de leesomgeving, maar de prijs biedt ook de mogelijkheid om aandacht te schenken aan de belangrijke positie van de mediathecaris binnen de leesbevordering.

Er was aandacht voor de prijs in plaatselijke dagbladen en in het tijdschrift *Van 12 tot 18*.

### *De Inktaap*

Ruim 2.000 jongeren in Nederland, Vlaanderen, Curaçao en Suriname jureerden in 2012 voor *De Inktaap*. Zij lazen de drie nominaties: de winnaars van de drie grote landelijke literaire prijzen (AKO, Libris en Gouden Uil), discussieerden in klein en groter verband en velen kwamen naar de slotdag in Rotterdam. De jongeren kozen *De maagd Marino* van Yves Petry als winnaar.

### *Boekenweek lessuggesties en Boekenweek Live!*

#### *Nederland Leest Lessuggesties en Nederland Leest Live!*

Net als andere jaren verzorgde Stichting Lezen lessuggesties bij zowel de Boekenweek als bij Nederland Leest, om jongeren in het voortgezet onderwijs te betrekken bij deze landelijke boekencampagnes van Stichting CPNB. In de loop der jaren is een goede samenwerkingsrelatie opgebouwd, en zijn de lessuggesties geëvolueerd van een envelop met A4-tjes tot een ingenieuze website, die in totaal 12.888 keer werd bezocht.

De Boekenweek had in 2012 als thema vriendschap, en dat was een uitstekende aanleiding om voor het programma *Boekenweek Live!* schrijver Philip Huff uit te nodigen.

Samenwerkingspartner OBA maakte voor het eerst de grote zaal vrij voor het programma, wat het aantal deelnemers in de studio ten goede kwam. Maar online was het bereik vele malen groter dan de tientallen leerlingen in de studio: de uitzending werd live gestreamd, en #BWLIVE was opnieuw trending topic op Twitter in Nederland.

De groei werd voortgezet bij *Nederland Leest Live!*, dat in 2012 Hermans' *De donkere kamer van Damokles* als onderwerp had. Arjen Lubach werd aangetrokken als presentator, Ernest van der Kwast schoof aan om over zijn waardering voor Hermans' werk te spreken. Ook aan tafel zat Pieter Steinz, directeur van het Nederlands Letterenfonds, om meer te vertellen over leven en werk van de illustere auteur.

Naast de lessuggesties en *Nederland Leest Live!* maakte Stichting Lezen evenals voorgaande jaren de verspreiding van het Nederland Leest-boek onder 4-havo scholieren mogelijk.

### *Leesmij!*

Aan de financiële ondersteuning van *Leesmij!* kwam in 2012 een einde. Het project heeft door de jaren heen 46 films opgeleverd, die niet alleen op de website te zien blijven, maar ook voor het grootste deel een plaats hebben gekregen op het Youtube-kanaal van *Leesmij!*

*Leesmij!* heeft pionierswerk verricht als het gaat om literatuur op het web. Hoewel de films in letterlijke zin geen boektrailers zijn, zijn het voorlopers van dat inmiddels populaire genre.

Belangrijk is dat leerlingen op Leesmij.nu inspiratie kunnen opdoen voor te lezen boeken. De website blijft de komende jaren in de lucht, maar er worden geen nieuwe films toegevoegd.

#### *De Dioraphte Jongerenliteratuur Prijs*

In 2012 werd deze door Stichting Lezen en het Nederlands Letterenfonds geïnitieerde prijs voor de derde maal uitgereikt. Aan de formule (twee juryprijzen en een publieksprijs) veranderde niets, en juryvoorzitter Ronald Giphart loofde de prijzen op 19 april uit aan Anne Gine Goemans, Paul Murray en zijn vertaler Dirk-Jan Arensman en publiekswinnaar Arjen Lubach.

Achter de schermen vond rond de DJP echter een belangrijke verandering plaats: Stichting Lezen heeft het eigenaarschap van de prijs overgedragen aan Stichting CPNB. Ook CPNB zal in de toekomst blijven samenwerken met CJP om de publiekscampagne rond de prijs op te zetten. De sponsorrelatie met Dioraphte blijft voor 2013 in elk geval behouden, waardoor de prijs behoort tot de grootste literaire prijzen van Nederland.

Hoewel het aantal stemmers in 2012 iets terugliep (van ca. 7.000 in 2011 naar ca. 5.000 in 2012), was er in de landelijke dagbladers veel aandacht voor de prijs. Thomas de Veen doopte Dioraphte in NRC Handelsblad tot "godin van de jongerenliteratuur". Hij prees de keuze van de jury die in 2012 vooral volwassenenliteratuur nomineerde met de volgende woorden:

"Dat het jongerenliteratuur was, merkte tot nu toe niemand op. Behalve dan die godin Dioraphte (...), die de grens tussen jeugdboek en 'volwassenenboek' triomfantelijk opzoekt, doorbreekt en opheft. Dat is wel een klein altaartje waard."

#### *Dichter Draagt Voor*

Samen met scheidend Dichter des vaderlands Ramsey Nasr heeft Stichting Lezen het initiatief genomen een aantal poëzieclips te maken.

Gefinancierd door Stichting Lezen werden in opdracht van de Stichting Dichter Draagt Voor drie pilotfilms opgenomen die konden worden ingezet voor de fondsenwerving. Ook werd op verzoek van Stichting Lezen een extra clip opgenomen voor de website Voordekunst.nl, waarmee voor het eerst crowd funding werd geïntroduceerd bij een Stichting Lezen project.

Met de crowd funding werd meer dan €11.000,- geworven. Onder de particuliere donateurs bevonden zich meerdere docenten Nederlands, die op Voordekunst.nl al blij gaven van hun enthousiasme, dat zich vooral richtte op het inzetten van de poëzieclips in de lessen Nederlands. Ook navraag in de vakcommunity Nederlands, toen de films en website eenmaal gelanceerd waren, leidde tot enthousiaste reacties.

In 2012 is *Dichter Draagt Voor* opgezet, in januari 2013 werden films en website gelanceerd. De films zijn te zien op [dichterdraagtvoor.nl](http://dichterdraagtvoor.nl).

## **Pabo**

#### *Voorleeswedstrijd Pabo's*

In navolging van *De Nationale Voorleeswedstrijd* voor het basisonderwijs is er in 2011 - 2012 voor de tweede keer op rij een voorleeswedstrijd voor pabo's georganiseerd. Aan de voorleeswedstrijd konden pabo-studenten uit alle leerjaren meedoen. Boeken uit de cultuurhistorische canon stonden centraal. Bijna dertig pabo's (van de totaal 48 scholen) uit 10 provincies namen deel aan de wedstrijd. Scholen organiseerden zelf hun wedstrijd, deels met ondersteuning vanuit Provinciale Serviceorganisaties. Jip Boxma van de Haarlemse vestiging van Hogeschool Inholland werd uitgeroepen tot best voorlezende pabo-student van Nederland. De wedstrijd is onderdeel van Kunst van Lezen en komt tot stand in samenspraak met [entoen.nu](http://entoen.nu) en het SIOB. Stichting Lezen heeft de coördinatie. *De Voorleeswedstrijd Pabo's* wordt in 2012 - 2013 gecontinueerd met als thema Kleurrijk Nederland.



## **Friesland**

Mede met financiële steun van Stichting Lezen heeft de Afûk het Kanonboek foar bern kunnen uitgeven. Dit boek geeft een overzicht van de Friese canon voor jongeren. GfK/ Intomart heeft in overleg met het PLF en in opdracht van Stichting Lezen een peiling uitgevoerd naar het Friese leesgedrag. Resultaten en mogelijke consequenties zullen in 2013 besproken worden.

## Bijlage II. Kunst van Lezen 2012

### Leesbevordering

Sinds 2008 geeft Stichting Lezen samen met het Sector Instituut Openbare Bibliotheken vorm aan het leesbevorderingsprogramma Kunst van Lezen. Op 6 maart 2012 keurde toenmalig staatssecretaris Zijlstra het Actieplan Kunst van Lezen 2012 - 2015 goed. Dit actieplan sluit aan bij het Actieplan Laaggeletterdheid dat op dezelfde periode betrekking heeft. Vanaf 2012 bestaat het programma Kunst van Lezen uit drie onderdelen:

1. Strategische leesbevorderingsnetwerken.
2. *BoekStart* voor baby's en *BoekStart* in de kinderopvang.
3. De Bibliotheek op school Primair Onderwijs en Voortgezet Onderwijs

### Strategische leesbevorderingsnetwerken

De strategische leesbevorderingsnetwerken zijn vanaf 2012 uitgevoerd door een speciaal gevormd team van drie mensen. In nauwe samenwerking met de programmacoördinator van Kunst van Lezen is een campagne gestart die ruim 2,5 jaar in beslag gaat nemen. In 2012 hebben bibliotheken in Zeeland en Zuid-Holland het spits afgebeten.

Binnen deze campagne worden individuele bibliotheken in intensieve workshops begeleid in groepen van vier om projecten op het terrein van educatie, zoals *BoekStart* en de Bibliotheek op school, op de juiste manier binnen het complex van gemeente, scholenkoepels, directies onderwijs en kinderopvang een stevige en structurele plek te geven. Wetenschappelijk onderzoek (door de Universiteit van Leiden voor zowel *BoekStart* als de Bibliotheek op school) en zelf geïnitieerd onderzoek zoals de Monitor de Bibliotheek op school vormen het fundament. Aangevuld met eigen onderzoek (vaststellen en verzamelen kengetallen) door basisbibliotheken, moet de campagne resultaten opleveren die de samenwerkingspartners overtuigt van de gekozen aanpak. De basisbibliotheek, in het bijzonder de directeur en het MT, voert het leesbevorderingsnetwerk aan. De directeuren zijn verplicht aan de workshops mee te doen. De workshops worden afgesloten met een regionale conferentie (de eerste wordt in het voorjaar van 2013 gehouden) waarvoor alle basisbibliotheken uit het werkgebied, plus beslissers vanuit lokale overheid, onderwijs en kinderopvang, worden uitgenodigd. Centraal staat kennisoverdracht vanuit de bibliotheken die hebben meegedaan aan de workshops. Op deze manier kan de bibliotheek meetbare resultaten tonen en zo de toegevoegde waarde van de bibliotheek op het terrein van taalondersteuning duidelijk zichtbaar maken voor gemeente, onderwijs, kinderopvang en CJG. Daarmee toont de bibliotheek aan dat zij lokaal maatschappelijk relevant is.

Uit de eerste evaluatie na afloop van de workshops blijkt dat de campagne strategische netwerken in een behoefte voorziet. Ook blijkt dat de gekozen methodiek als nuttig wordt ervaren. 95% van de deelnemers tot nu (met name directeuren, managers en educatiespecialisten) vindt dat de sessies bijdragen aan het inzicht in de opgave waarvoor de bibliotheek staat en ruim 70 procent van de deelnemers is van mening dat de workshopserie daadwerkelijk zorgt voor een versnelling van het veranderproces. 80% van de deelnemers verwacht dat zijn of haar bibliotheek in de komende jaren een substantieel groter bereik zal realiseren van de doelgroep 0 - 4 en dat geldt voor bijna 90% waar het gaat om de doelgroep 4 - 12. 25% verwacht dat ook het bereik onder de doelgroep 12 - 18 zal groeien. Tot slot kan worden gemeld dat de begeleiding vanuit Kunst van Lezen door 100% van de geënquêteerden als professioneel wordt gekwalificeerd.

### *BoekStart*

Eind 2012 deden 149 van de 163 (een stijging van 13 ten opzichte van eind 2011) basisbibliotheken mee aan *BoekStart* voor baby's. Van de 900 bemande vestigingen deden er 809 mee, een toename van 89 vestigingen ten opzichte van eind 2011. Eind 2012 is er een participatiegraad van 90%. Dit is een periode van vier jaar bereikt, begin 2009 startten de eerste zes basisbibliotheken. Ruim 40.000 nieuwe babyleden mochten de bibliotheken in 2012 verwelkomen dankzij het programma. In nauwe samenwerking met de gemeente (die verstuurt

namens de burgemeester of wethouder een brief met een koffertjesbon naar ouders van pasgeborenen) en CJG (consultatiebureau) worden ouders verleid om al te gaan voorlezen aan hun baby als deze rond de vier maanden oud is. Binnen de bibliotheek is een *BoekStart*hoek ingericht waar baby's veilig terecht kunnen. Het bibliotheekpersoneel is speciaal getraind door mensen van PSO's die een train de trainer opleiding hebben gevolgd.

*BoekStart in de kinderopvang* is in 2012 verder uitgerold. Ten opzichte van 2011 is het aantal deelnemende basisbibliotheken gestegen van 22 (13%) naar 60 (37%) van de 163 basisbibliotheken. Zij werden ondersteund door 14 PSO's/G4 (alleen Amsterdam doet nog niet mee), eind 2011 waren dat nog alleen de drie PSO's in Gelderland, Groningen en Noord-Brabant die met de pilot waren gestart. Zij faciliteerden ruim 300 kinderdagverblijven en peuterspeelzalen. Dit waren er 128 eind 2011. De nadruk ligt op deskundigheidsbevordering van bibliothecarissen, maar vooral ook pedagogisch medewerkers die tot voorleescoördinator worden opgeleid. Verder zijn een aantrekkelijke leesomgeving en strategische betrokkenheid van directie/MT KDV speerpunten van de aanpak.

### **De Bibliotheek op school**

*De Bibliotheek op school* is een gezamenlijke strategische aanpak van bibliotheken, primair onderwijs en lokale overheid. Binnen *de Bibliotheek op school* wordt lokaal aan een structurele aanpak gewerkt binnen een netwerk op verschillende niveaus (strategisch, beleidsmatig en uitvoerend). De Bibliotheek op school vergroot het plezier in lezen en verbetert daardoor spelenderwijs de taal-, lees- en informatievaardigheden van kinderen. Dit alles wordt meetbaar gemaakt, zodat vorderingen duidelijk worden voor de drie samenwerkingspartners. Daarmee heeft het programma een maatschappelijke meerwaarde. De Monitor de Bibliotheek op school (zie bouwstenen hieronder) die leesmotivatie en leesgedrag op een school in kaart brengt, is eind 2012/begin 2013 door 30.000 leerlingen, 3.300 leerkrachten en ruim 300 leesconsulenten elektronisch ingevuld.

Naast de lokale laag spelen de landelijke en provinciale/regionale spelers een belangrijke rol binnen het borgingsproces. Ook op deze niveaus wordt strategisch samenwerkt met overheden en partners om de Bibliotheek op school breed in te zetten de komende jaren. Op landelijk niveau voeren SIOB en Stichting Lezen binnen het project Kunst van Lezen samen de regie om de Bibliotheek op school van een stevig fundament te voorzien. Daarnaast besteedt SIOB aandacht aan mediawijsheid vanuit de bibliotheek richting onderwijs en in samenwerking met Bibliotheek.nl wordt gezorgd voor een degelijke digitale infrastructuur.

### **Tien bouwstenen**

In 2012 is de Bibliotheek op school Primair Onderwijs (PO) uitgewerkt binnen tien geformuleerde bouwstenen. Deze bouwstenen bevatten instrumenten, producten, diensten en opleidingen waarmee bibliotheek, school/schoolbestuur en gemeente op lokaal niveau invulling kunnen geven aan de gezamenlijke visie op de twee thema's Lezen en Mediawijsheid. Verder is in 2012 de website [www.debibliotheekopschool.nl](http://www.debibliotheekopschool.nl) gelanceerd met ingangen voor bibliotheek, onderwijs en gemeente.

De in 2012 bereikte resultaten zijn in december 2012 gepresenteerd aan de bibliotheeksector op de Bibliotheek Tweedaagse in Middelburg. Rond *BoekStart* en *de Bibliotheek op school* zijn twee parallelsessies georganiseerd waarvoor lokale en landelijke samenwerkingspartners werden geïnterviewd. Begin januari 2013 verscheen in Bibliotheekblad een verslag van deze sessies met de kop: 'Geef *BoekStart* en de Bibliotheek op school topprioriteit'. Daarnaast was er een informatieve workshop en werd de sector middels een speciaal vervaardigde brochure (die prinses Laurentien in ontvangst nam) op de hoogte gebracht van de vorderingen. De derde week van januari 2013 volgde op de NOT de presentatie aan het onderwijs. Middels een magazine (Daarom! de Bibliotheek op school) werd het onderwijs warm gemaakt voor de aanpak. Het leverde vele enthousiaste reacties op vanuit het onderwijs.

Eind 2012/begin 2013 is de jaarpeiling *de Bibliotheek op school* gehouden onder bibliotheken, de respons was 68%. Vrijwel alle bibliotheken (98%) werken samen met het onderwijs op het gebied van leesbevordering en 80% op het gebied van mediawijsheid. Gezamenlijk bereiken de

bibliotheken met hun diensten en/of producten in totaal tussen de 70% en 80% van alle basisscholen in Nederland. Op het vertrouwde terrein van activiteiten die met leesbevordering samenhangen zoals de Kinderboekenweek en *De Nationale Voorleeswedstrijd* wordt het meest samengewerkt.

Over het algemeen is het merendeel van de bibliotheken tevreden over de samenwerking op de verschillende themavelden. Vooral is er tevredenheid over de samenwerking op het gebied van activiteiten (76% tevreden, 19% neutraal). Tevredenheid over relatief nieuwe samenwerkings-elementen als het gezamenlijk opstellen van een leesplan en het afnemen van de Monitor de Bibliotheek op school zal verder moeten groeien (43% tevreden en 46% neutraal). Wanneer men over bepaalde thema's minder tevreden is, heeft dit vaak te maken met een gebrek aan tijd, geld en structurele aandacht voor de samenwerking

### **De Bibliotheek op school VO**

In 2012 is door adviesbureau Oberon een rapport geschreven over de stand van zaken rond mediatheken binnen het voortgezet onderwijs en de relatie tussen het voortgezet onderwijs en de openbare bibliotheek. Op basis van dit rapport is een plan van aanpak *de Bibliotheek op school VO* opgeleverd. Er is een expertgroep samengesteld die in 2012 met de werkzaamheden is begonnen om een brede aanpak voor elkaar te krijgen waarbij bestaande leesbevorderingsprojecten (zoals *Read2me!* en *de Weddenschap*) en bibliotheekprojecten (zoals *Leeskr8!* en *Biebsearch*) voor het voortgezet onderwijs geïntegreerd worden. Er is afgesproken met de aanpak te starten binnen het vmbo zonder mediatheek. De verwachting is dat de bibliotheek daar de grootste toegevoegde waarde kan leveren aan het onderwijs. Begin 2013 worden pilotlocaties geselecteerd om te achterhalen hoe de bibliotheek het beste het vmbo kan bedienen. Ook hier is de aanpak weer gericht op het bereiken van de strategische laag zodat de kans het grootste is dat de aanpak geborgd wordt in beleid van gemeente, onderwijs en bibliotheek. Uiteraard maakt *de Bibliotheek op school VO* gebruik van de ontwikkelde bouwstenen binnen het PO. Zo wordt de ontwikkelde Monitor de Bibliotheek op school doorontwikkeld voor het vmbo. Om aan te tonen dat vrij lezen een positief effect heeft op het taalniveau is reeds een brochure verschenen: *Meer lezen beter in taal - vmbo*. Hierin wordt (internationaal) onderzoek naar voren gehaald dat laat zien dat voorlezen en vrij lezen van belang zijn binnen het vmbo om een beter taalniveau te bereiken. Dit in navolging van de veelgebruikte brochures *Meer voorlezen, beter in taal* die ingaat op de positieve effecten van voorlezen voor de leeftijdscategorie 0 - 4 en *Meer lezen, beter in taal* die ingaat op onderzoek dat aantoont dat vrij lezen voor de leeftijdscategorie 4 - 12 jaar belangrijk is voor verbetering van het taalniveau.

Kunst van Lezen heeft ook in 2012 gezorgd voor veel dynamiek en vernieuwing waar het gaat om structurele leesbevordering in samenwerking met relevante partijen.